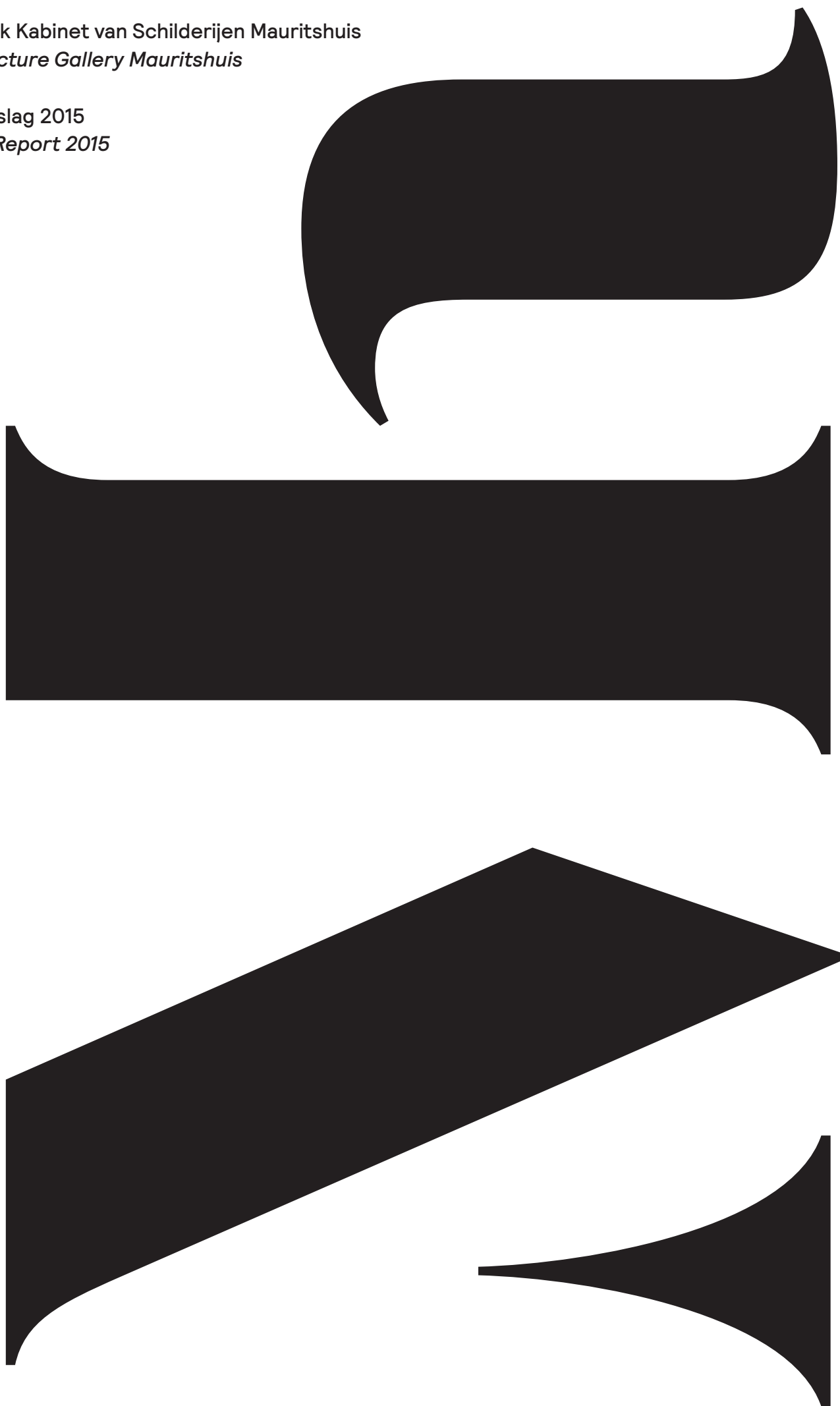

Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis
Royal Picture Gallery Mauritshuis

Jaarverslag 2015
Annual Report 2015

Missie:

*In ons huis delen wij het beste van de Nederlandse
schilderkunst uit de Gouden Eeuw.*

Jaarverslag 2015
Koninklijk Kabinet van
Schilderijen Mauritshuis
Galerij Prins Willem V

Bezoekadres Mauritshuis en kantoren:

Plein 29
2511 CS Den Haag

Postadres:

Postbus 536
2501 CM Den Haag

mail@mauritshuis.nl

www.mauritshuis.nl

Subsidiënt

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Partners

BankGiroLoterij
Royal Dutch Shell plc

Sponsors

AEGON
BlackRock
Océ Technologies

Confrérie Pictura

ABN AMRO Bank
AEGON
Aon
BMW Group Nederland
Damen Shipyards
Deloitte
Hago
NN Group
Royal Dutch Shell
Siemens Nederland
Unilever

Steunstichtingen

Stichting Vrienden van het Mauritshuis
Stichting de Johan Maurits Compagnie
American Friends of the Mauritshuis
Dutch Masters Foundation

Particuliere begunstigers

Nalatenschap de heer en mevrouw Jacques Schoufour-Martin
Ernst Nijkerk Fonds
De heer Gerard van Meurs
Legaat van de heer Wijnand Goppel
De heer J. van der Zwan
De heer C.J. Kroese
De heer en mevrouw R.G. Hollamby
Monica S. Sadler
Takako & Philippe Khuong-Huu
Palladio Groep

Bijdragen van fondsen

Mondriaan Fonds
Fonds 21
Prins Bernhard Cultuurfonds
Stichting Dioraphte
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
Netherland-America Foundation
En zij die anoniem willen blijven

Inhoud

4	Voorwoord Raad van Toezicht
5	Voorwoord Directie
7	Jaarverslag 2015
8	Aanwinst
8	Tentoonstellingen
9	Onderzoek en collectiebeheer
12	Prijzen en nominaties
13	Personeel en organisatie
14	Bruikleenoverzicht
16	Verkort financieel verslag
22	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
23	Programma 2016-2017
23	Colofon

For the English Annual Report please see pp. 26-49

Voorwoord Raad van Toezicht

Raad van Toezicht Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis
Ir. A.R. Wynaendts *Voorzitter*
Mr. W.L.J. Bröcker *Penningmeester*
Prof. E.M.L. Moerel *Secretaris*
De heer Q.B.L.M. Dreesmann
Sir J.M.N. Leighton
Drs. T.M. Vellenga

De Raad van Toezicht is verheugd te kunnen melden dat meer dan 660.000 bezoekers het Mauritshuis hebben bezocht in het eerste volle jaar na heropening en uitbreiding van het museum (27 juni 2014 - 26 juni 2015). Na deze eerste piek bleef de opkomst hoog en het museum sloot het kalenderjaar 2015 af met 500.000 bezoekers aan het Mauritshuis en bijna 28.000 aan de Galerij Prins Willem V, een substantieel hoger niveau dan voor de opening.

Het museum bleef de aandacht trekken door middel van sociale media en de bekroonde website. En uiteraard heeft het aantrekkelijke en originele tentoonstellingsprogramma bijgedragen aan het succes van het Mauritshuis in 2015. De wisselende exposities zoals de populaire *The Frick Collection – Kunstschatten uit New York* en de baanbrekende *Rembrandt? De zaak Saul en David* hebben geholpen om een breed publiek te bereiken en de reputatie van het museum te versterken als expertisecentrum van schilderijen uit de Nederlandse Gouden Eeuw. Een ander succes dat speciale aandacht verdient, is het winnen van de prestigieuze International Project Managers Award (IPMA) voor de wijze waarop het bouwproject werd geleid. We feliciteren het team van harte met het behalen van dit mooie resultaat.

De door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangekondigde en doorgevoerde wijziging van het museale subsidiebestel, heeft er toe geleid dat onder de nieuwe museumwet het beheer en behoud van de collectie, een van de basistaken van het museum, voor een langere termijn financieel gezekerd is. Voor de overige basistaken, waaronder de huur en het onderhoud van de gebouwen, zal de directie in 2016 een aanvraag indienen voor een meerjarige subsidie (BIS) voor de periode 2017-2020. De Raad van Toezicht heeft alle vertrouwen in de strategische plannen, verwoord in een reeks documenten die in december door de Raad zijn goedgekeurd, en hoopt van harte dat het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de ambities van het Mauritshuis zal ondersteunen.

De financiën van het museum waren goed op orde tijdens de verslagperiode. Extra inkomsten werden gegenereerd uit exploitatie van de nieuwe faciliteiten en door een substantiële toename van de kaartverkoop. Ook hebben onze trouwe begunstigers, de business club (*Confrérie Pictura*) en de vriendenorganisaties – de Johan Maurits Compagnie, de Vrienden van het Mauritshuis, de American Friends of the Mauritshuis en de Dutch Masters Foundation – wederom allemaal een belangrijke bijdrage geleverd. Speciale aandacht verdient het geschenk van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis. Het museum mocht dit jaar een zeldzaam stilleven van de hand van Ludger tom Ring de Jonge in langdurig bruikleen ontvangen.

In het huidige klimaat blijft het een uitdaging om op grote schaal fondsen te werven, vooral voor tentoonstellingen. Ook is er veel concurrentie bij het aantrekken van particuliere en zakelijke partners. Het is de afdeling Development niettemin gelukt om nieuwe begunstigers aan het museum te verbinden. De Raad van Toezicht is dankbaar voor de betrokkenheid van alle zakelijke en particuliere donateurs en moedigt hen aan om hun steun voort te zetten. De Raad blijft, ondanks alle ondersteuning die het museum ontvangt, waakzaam met betrekking tot de financiële gezondheid van het Mauritshuis op lange termijn.

Tijdens het verslagjaar kwam de Raad vier keer bijeen: op 23 maart, 4 juni, 2 september en 2 december en zijn wij verheugd een nieuw lid te verwelkomen, Lokke Moerel, die dit jaar waardevolle adviezen heeft gegeven. De meest besproken onderwerpen waren de strategische plannen voor de jaren 2016-2020 en de financiële situatie van het museum in de toekomst.

Tot slot spreekt de Raad graag zijn dank uit aan eenieder die zich dit jaar voor het Mauritshuis heeft ingezet. De medewerkers en de vele vrijwilligers van het museum hebben zich onverminderd ingespannen na het ongewoon zware openingsjaar in 2014. De motivatie is groot om na de heropening de vaart erin te houden en de hoogste kwaliteit te leveren. De Raad ziet uit naar een succesvol jaar in 2016.

Voorwoord Directie

Dr. E.E.S. Gordenker *Directeur*
De heer V.J.E. Moussault *Zakelijk directeur*

Het eerste volledige jaar na de voltooiing van het bouwproject was een jaar van voortdurende ontwikkeling, groei en succes voor het Mauritshuis. Het gebouw is groter en nu in overeenstemming met de internationale reputatie van het museum, en dat geldt ook voor de ambities en de resultaten van het team dat er werkt. Goede bezoekcijfers getuigen van de succesvolle programmering en marketingactiviteiten. In de eerste 12 maanden na de heropening (vanaf 27 juni 2014 tot 26 juni 2015) ontving het museum meer dan 660.000 bezoekers. De opkomst bleef hoog tot het einde van 2015. Het museum sloot het verslagjaar af met 500.000 bezoekers aan het Mauritshuis en bijna 28.000 bezoekers aan de Galerij Prins Willem V.

Het Mauritshuis beleefde na de piek van de heropening meer hoogtepunten, en niet alleen op het gebied van bezoekers-aantallen. Het museum won de prestigieuze Gulden Feniks voor de renovatie, de Gold Medal op de Golden Award Montreux voor de openingsceremonie, de International Project Management Award (IPMA) voor de wijze waarop het bouwproject werd geleid en nog veel meer positieve reacties. Deloitte Accountants presenteerde een studie over de economische impact die de heropening van het Mauritshuis genereerde in Den Haag en concludeerde dat het museum een substantiële bijdrage levert aan de economie van de stad Den Haag en regio.

Dit jaar hebben we voor het eerst drie tentoonstellingen georganiseerd in onze Royal Dutch Shell Vleugel en een in de Galerij Prins Willem V. *The Frick Collection – Kunstschatten uit New York* was een uitzonderlijk presentatie van 36 meesterwerken van onze ‘zusterinstelling’ in de Verenigde Staten. De Frick heeft nog nooit eerder zo’n groot aantal kunstwerken tegelijkertijd uitgeleend. Wij zijn hen zeer erkentelijk dat zij hun eigen huis voor een periode van drie maanden hebben heringericht en danken onze sponsors voor hun financiële bijdrage aan dit project. Van onschatbare waarde was de steun van de American Friends of the Mauritshuis, BlackRock, Fonds 21, Prins Bernhard Cultuurfonds en de Netherland-America Foundation. De pers en onze bezoekers, van wie velen in lange rijen moesten wachten om binnen te komen, erkenden dat dit een heel bijzondere tentoonstelling was.

Rembrandt? De zaak van Saul en David was meer dan een tentoonstelling; het was een vernieuwende presentatie van een onderzoeks- en restauratieproject dat acht jaar duurde, en dat niet alleen leidde tot een prachtig gerestaureerd schilderij, maar ook tot een nieuwe toeschrijving. *Saul en David*, in 1889 gekocht door Abraham Bredius (oud-directeur van het Mauritshuis), was in 2007 hoognodig toe aan een grootschalig onderzoek en een conserverende behandeling. Onder leiding van een comité van deskundigen werd het schilderij bestudeerd met behulp van de nieuwste technologieën en methoden. De restauratie was net op tijd klaar voor de tentoonstelling, die de belangrijkste onderzoeksvragen en -technieken toonde met behulp van films, *touch screens* en een *curtain viewer*, ontworpen door Professor Robert Erdmann van de Universiteit van Amsterdam. Het gehele onderzoek en het prachtige resultaat was een teamprestatie van onze

Partner in Science Royal Dutch Shell, meerdere universiteiten en diverse experts. In de tentoonstelling hing zelfs een 3D-print die speciaal voor deze expositie werd ontwikkeld door Océ Technologies en de Universiteit van Delft. De zeer onbevredigende toeschrijving: ‘Rembrandt en/of studio’ werd veranderd in: Rembrandt, geschilderd in twee fasen in de vroege jaren 1650 en in het midden van de jaren 1650. Wij zijn buitengewoon dankbaar voor de steun van Océ Technologies, het Mondriaan Fonds en de Dutch Masters Foundation, die deze tentoonstelling mogelijk hebben gemaakt. Het interactieve ontwerp van de tentoonstelling wist tot onze blijdschap een zilveren medaille in de wacht te slepen op de International Design & Communication Awards (IDCA) in Istanbul.

Hollandse zelfportretten – Selfies uit de Gouden Eeuw opende in oktober. Na een levendige interne discussie over het gebruik van het woord ‘selfies’ besloten we om het in de ondertitel op te nemen en toonden we op de expositie een film over de overeenkomsten, maar ook de verschillen tussen een 21ste-eeuwse selfie en een 17de-eeuws zelfportret. Het concept sloeg aan bij onze bezoekers die de hedendaagse verwijzing waardeerden. Het uitzonderlijke ontwerp, waarin gebruik werd gemaakt van spiegels, maakte het tot een ‘must-see’ tentoonstelling.

De reeks bijzondere bruiklenen aan de Galerij Prins Willem V bracht ons dit derde jaar het schilderij *Don Diego de Acedo* van Diego Velázquez. Als hofschilder van de Spaanse koning Filips IV, produceerde hij een groot aantal portretten. Zijn serie portretten van dwergen en narren is buitengewoon en dit portret is misschien wel de mooiste uit de serie. Een groep bezoekers kent inmiddels deze reeks en keert elk jaar terug, vaak van buiten de stad, voor de buitengewone kans om een internationaal meesterwerk in Den Haag te zien. De Johan Maurits Compagnie maakt deze bruiklenen mogelijk en heeft zich met ingang van 2016 voor nog eens drie jaar gecommitteerd.

De afdeling Educatie heeft in de aanloop naar de heropening een breed scala aan producten ontwikkeld. Vele daarvan werden na de heropening in 2014 geïntroduceerd en zijn in het verslagjaar bijgeschaafd. Nieuwe initiatieven omvatten een reeks cursussen voor volwassenen, zoals *Schilder je eigen Puttertje* en *Schilder je eigen zelfportret*, beide onder leiding van kunstenaar René Klarenbeek. Een maandelijkse selectie van workshops en bijeenkomsten werd ingevoerd voor de International Friends of the Mauritshuis. Ook nam het museum voor het eerst deel aan het Weekend van de Wetenschap en bieden we een wekelijks ‘museumpraatje op zaal’. Het Mauritshuis ontwikkelde twee nieuwe educatieve programma’s voor kinderen. *Art Criminal Investigation*, speciaal voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs dat gaat over restauraties en materiaal-technisch onderzoek. Het programma *Selfies uit de Gouden Eeuw* is ontwikkeld voor het VMBO. Vijftien groepen konden kosteloos deelnemen dankzij de genereuze steun van een persoon die anoniem wenst te blijven. Het scala aan activiteiten voor gezinnen is uitgebreid met een Engelstalig Familie-doe-pakket, kinderveestjes, en een uitgebreidere deelname aan initiatieven zoals de Kindermuseumnacht en Festival De Betovering.

De goede bezoekcijfers en de positieve aandacht van pers en publiek voor het Mauritshuis zijn mede te danken aan de werkzaamheden van de afdeling Marketing. Het actief onder de aandacht brengen van de diverse activiteiten van het museum heeft zijn vruchten afgeworpen. Ook zijn we in toenemende mate actief op social media. Om de Frick collectie onder de aandacht te brengen lanceerden we een campagne waarin we het publiek uitdaagden om een foto te maken waarin ze poseerden als de Comtesse d’Haussonville, in navolging van het beroemde portret van Ingres dat werd gebruikt op de affiches en het reclamemateriaal. In het najaar nodigden we ons publiek uit om deel te nemen aan een online zelfportrettenwedstrijd (#OldMasterSelfie). Ook de zomer bracht een aantal mogelijkheden om het museum te promoten: het WK Beachvolleybal dat plaatsvond op de Hofvijver, waarbij het museum niet alleen de locatie was voor de officiële kick-off, maar ook het decor vormde voor de gehele competitie. Het Mauritshuis nam ook deel aan diverse festivals, waaronder Lowlands (voor de eerste keer) en de Amsterdamse en Haagse Uitmarkt.

De collectie bleef ook dit jaar groeien. Dankzij de Stichting Vrienden van het Mauritshuis was het museum in staat een zeer vroeg bloemstilleven toe te voegen aan de collectie: *Narcissen, maagdenpalm en viooltjes in een kan* (ca. 1562) van de Duitse schilder Ludger tom Ring de Jonge (1522-1584). Zelfstandige bloemstillevens geschilderd voor 1600 zijn zeldzaam. Tot die tijd verschenen boeketten hooguit als onderdeel van een groter werk, zoals een voorstelling van Maria. Na 1600 werden bloemen een populair zelfstandig onderwerp in schilderijen. Kunstenaars zoals Jan Brueghel de Oude en Ambrosius Bosschaert de Oude, die rond die tijd bloemstillevens begonnen te schilderen, zijn goed vertegenwoordigd in de Mauritshuiscollectie. Ludger tom Ring liep ongeveer veertig jaar op deze ontwikkeling vooruit. Hij was een pionier en schilderde naast dit schilderij maar zes andere bloemstillevens, die zich allemaal in buitenlandse collecties bevinden. We verwelkomden deze aanwinst met een zee van narcissen op ons voorplein.

Na als eerste voormalig rijksmuseum een groot bouwproject te hebben geleid en gefinancierd, is het Mauritshuis nu ook het eerste museum dat het volledig beheer en onderhoud van de installaties en gebouwen zelf gaat uitvoeren. Vooruitkijkend op de komende jaren, hebben we voor 2016-2020 zowel een strategisch plan ontwikkeld als deelplannen gemaakt voor de diverse afdelingen. Deze geven duidelijk de richting aan waarin we ons willen ontwikkelen, met het uiteindelijke doel om het Mauritshuis in de hele wereld bekend te maken als *het* museum voor Nederlandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw. Dat betekent niet alleen dat we streven naar de beste kwaliteit met betrekking tot het bezoek aan ons museum, de tentoonstellingen en aankopen, maar ook dat we van plan zijn onze onderzoeksprogramma’s verder te ontwikkelen, innovatieve presentaties en educatieve producten voor een breder publiek aan te bieden, onze aanwezigheid in de virtuele wereld te versterken en nog veel meer. We kijken ernaar uit om deze ambities de komende jaren waar te maken.

Het jaar 2015 zou nooit een succes zijn geworden zonder de inzet van de vele mensen die voor en met het Mauritshuis werken. We zijn iedereen zeer dankbaar die een rol heeft gespeeld in het vervullen van onze missie: *In ons huis delen wij het beste van de Nederlandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw.*

Jaarverslag 2015

Aanwinst

Verworfne werken

In 2015 werd het volgende schilderij voor het Mauritshuis verworven:

Ludger tom Ring de Jonge (1522–1584)
<i>Narcissen, maagdenpalm en viooltjes in een kan</i>
ca. 1562
Paneel, 35 x 15,5 cm
inv. 1212

Verworven door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis en in langdurig bruikleen gegeven aan het Mauritshuis, 2015.

› zie Q. Buvelot, 'Een bosje lentebloemen', *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nr. 2, pp. 24-28

Mauritshuis

Tentoonstellingen

Verworfne werken

Mauritshuis – Het gebouw
27 juni 2014 - 4 januari 2015
The Frick Collection – Kunstschaten uit New York
5 februari 2015 - 10 mei 2015

Rembrandt? De zaak Saul en David

Hollandse zelfportretten – Selfies uit de Gouden Eeuw
8 oktober 2015 - 3 januari 2016

Velázquez in de Galerij
Galerij Prins Willem V
1 oktober 2015 - 29 november 2015

Mauritshuis

Onderzoek en collectiebeheer

Verworfne werken

Onderzoek ten behoeve van tentoonstellingsprojecten
In het verslagjaar zijn voorbereidingen getroffen voor de tentoonstellingen *Rembrandt? De zaak Saul en David* en *Hollandse zelfportretten – Selfies uit de Gouden Eeuw*, en voor overige toekomstige tentoonstellingen. Aan de tentoonstelling *Hoogte- en dieptepunten uit het depot*, die in 2016 plaatsvindt, ligt uitgebreid onderzoek ten grondslag naar onderbelichte schilderijen uit de eigen collectie.

Frits Duparc Prijs
Op woensdag 18 maart is de derde Frits Duparc Prijs uitgereikt aan de kunsthistorica Rozanne de Bruijne voor haar master-scriptie over het *Norfolk-triptiek* in de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Deze stimuleringsprijs voor jonge kunsthistorici – een geldbedrag van € 2.500 – werd in het leven geroepen door de medewerkers van het Mauritshuis, als cadeau voor Frits Duparc bij zijn afscheid als directeur van het museum in 2008. Deze tweejaarlijkse prijs wordt uitgereikt aan een student van een Nederlandse universiteit voor de beste masterscriptie op het gebied van de beeldende kunst in de Nederlanden tussen 1400 en 1800.

Collectie Registratie Systeem en Beeldbank-project
In het verslagjaar is de invoer van gegevens in het Adlib Collectie Registratie Systeem uitgebreid. Daarnaast is in het kader van het zo genaamde Beeldbank-project (gesponsord door de BankGiro Loterij), waarvoor tot op heden zo’n 500 schilderijen opnieuw zijn gefotografeerd, een aanzienlijke hoeveelheid kwalitatief hoogwaardig beeldmateriaal toegevoegd aan het systeem. Via de website van het Mauritshuis is dit materiaal tevens toegankelijk voor het publiek.

Artstor
In het verslagjaar werd het beeldmateriaal van het Beeldbank-project, zo'n 500 objecten uit de collectie, tevens toegankelijk gemaakt via het platform van de Amerikaanse website Artstor, dat beeldmateriaal van hoge kwaliteit ter beschikking stelt aan universiteiten, scholen, musea en universiteiten wereldwijd.

Lijstenbeleidsplan en Platform Schilderijlijsten in Nederland
In het verslag jaar is gewerkt aan een Lijstenbeleidsplan, waarin het beleid en de actiepunten met betrekking tot de schilderijlijsten van het museum worden geformuleerd. Het Mauritshuis participeert in het Platform Schilderijlijsten in Nederland, een initiatief van het Mauritshuis, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Rijksmuseum en het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Dit platform heeft tot doel om waardering, beheer, gebruik, toegankelijkheid en kennis van schilderijlijsten in Nederland te bevorderen.

Nieuwe schilderijlijsten
- Adriaen Brouwer, *Herberg met dronken boeren*, inv. 847
Gesponsord door De heer en Mevrouw R.G. Hollamby
- Gerrit van Honthorst, *Portretten van Frederik Hendrik en Amalia van Solms*, inv. L155 en inv. L156 (in langdurig bruikleen van de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, Den Haag)
Gesponsord door de Stichting de Johan Maurits Compagnie

Mauritshuis

Verworfne werken

Jaarverslag 2015

- Gerrit Houckgeest, *De graftombe van Willem de Zwijger in de Nieuwe Kerk in Delft*, inv. 58
Gesponsord door Palladio Groep
- Paulus Moreelse, *Zelfportret*, inv. 118
Gesponsord door Stichting de Johan Maurits Compagnie

Herkomstonderzoek
Het Mauritshuis hecht er zeer aan om bij het herkomstonderzoek naar de periode 1933-1945 proactief op te treden. Daarom is in 2015 tijdelijk een externe onderzoeker aangetrokken om een tiental werken, waarvan de herkomstgeschiedenis opvallende lacunes vertoond, nader te onderzoeken. Het onderzoek zal in de komende jaren worden voorgezet.

Bestandscatalogus genrestukken
Het onderzoeken en ontsluiten van de eigen collectie schilderijen behoort tot de kerntaken van het Mauritshuis. Na de publicatie van de bestandscatalogi van de historiestukken (1993) en de portretten (2004) is de afdeling Collectie in 2009 gestart met het onderzoek naar de genrestukken, de volgende deelcatalogus in de serie. Het kunsthistorisch en materiaal-technisch onderzoek is in het verslagjaar voortgezet. De bestandscatalogus zal in het najaar van 2016 verschijnen.

Conservatoren Stipendium
In het verslagjaar is het Conservatoren Stipendium van het Prins Bernhard Cultuurfonds aan het Mauritshuis toegekend. In 2016 zal een junior-conservator worden geworven voor een tentoonstelling over vroege zeventiende-eeuwse stillevens, waarin de weergave van voedsel centraal staat. Deze tentoonstelling zal in 2017 plaatsvinden.

Partner in Science
In samenwerking met Royal Dutch Shell
- Materiaaltechnisch onderzoek naar Jan Steen
Als onderdeel van de samenwerking met Shell werd in 2012 een gezamenlijk researchproject gestart naar het werk van Jan Steen, dat in het verslagjaar is voortgezet.
› zie Jaarverslag Mauritshuis over 2013, pp. 45-46
- Materiaaltechnisch onderzoek naar Rembrandt, *Saul en David*, inv. 612

Science4Arts
› zie Jaarverslag Mauritshuis over 2012, pp. 45-46
In samenwerking met TU Delft, Universiteit van Amsterdam, Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
- De participatie in de projecten ReVisRembrandt en PAinT werd in het verslagjaar voortgezet.

The Rembrandt Database
› zie Jaarverslag Mauritshuis over 2012, p. 45
In samenwerking met het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
In het verslagjaar is het Mauritshuis als adviseur betrokken gebleven bij dit project.

Restaurants en behandelingen

Paulus Moreelse, *Zelfportret*, inv. 118 (voltooid in 2015)
Rembrandt, *Saul en David*, inv. 621 (voltooid in 2015)

Fransise de Goltz, *Portret van een officier*, inv. 427
Jan van Goyen (mogelijk), *Landschap met brug, bekend als ‘Het bruggetje’*, inv. 566
Gerrit van Honthorst, *Portret van stadhouder Frederik Hendrik*, inv. L155 (in langdurig bruikleen van de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, Den Haag)

Gerrit van Honthorst, *Portret van Amalia van Solms*, inv. L156 (in langdurig bruikleen van de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, Den Haag)
Louis-Gabriel Moreau de Oude, *Elegant gezelschap in een tuin*, inv. 861

Jan Anthonisz van Ravesteyn (en atelier), *Portretten van officieren*, inv. 139, 140, 141, 142, 143, 144, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 438, 439, 455, 456, 457
Esaïas van de Velde, *Vrolijk gezelschap in een park*, inv. 199
Anoniem (Italië), *Vrouwelijke figuur (Een godin?)*, inv. 349
Pieter Claesz, *Vanitas-stilleven*, inv. 943 (te voltooiën in 2016)
Pieter Claesz, *Stilleven met brandende kaars*, inv. 947 (te voltooiën in 2016)
Adriaen van Ostade, *Boeren in een herberg*, inv. 128 (te voltooiën in 2016)
Adriaen van Ostade, *Vioolspeler*, inv. 129 (te voltooiën in 2016)

Lezingen in het Mauritshuis (selectie)

De directie en medewerkers hebben in het verslagjaar vele lezingen, interviews en rondleidingen gegeven voor relaties van het museum. Hieronder een aantal hoogtepunten.

Art–Historical and Technical Research on Jan Steen and Genre Painting in the Mauritshuis
Workshop voor onderzoeksmasterstudenten en promovendi
In samenwerking met Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis
23 april

- A. van Suchtelen, ‘Introduction to the research project on Jan Steen and the catalogue of genre paintings in the Mauritshuis’
- E. Buijsen, ‘Interactive discussion about the functions and use of collection catalogues in and outside museums’
- S. Meloni, ‘Introduction to technical research at the Mauritshuis’

Cursus Dutch Art of the Golden Age: Tradition and Innovation
In samenwerking met Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum en het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
26 augustus
- A. van Suchtelen, ‘Cataloguing the genre paintings in the collection of the Mauritshuis’
- S. Meloni, ‘Jan Steen: Technical research in the Mauritshuis’

CODARTfocus Den Haag
In samenwerking met CODART
30-31 augustus
How to present results of technical research to a wider audience: The case of Saul and David

Mauritshuis

- Q. Buvelot, ‘Rembrandt in the Mauritshuis: Work in Progress’
- C. Pottasch, ‘Conservation and conservation research provide insight into Rembrandt paintings in the Mauritshuis’
- E. Gordenker, ‘The exhibition *Rembrandt? The case of Saul and David*’
Het programma bevatte daarnaast een bezoek aan Galerij Prins Willem V, Huis Schuylenburch, een privéverzameling, het Mauritshuis en het Binnenhof.

Lezingen medewerkers buiten het Mauritshuis

G.–J. Borgstein
- zie E. Runia

K. Brakenhoff
- ‘The Frick Collection’, Tefaf, Maastricht, 15 maart
- College, Universiteit Antwerpen, Antwerpen, 1 december

E. Buijsen
- Inleiding, Platform Schilderijlijsten in Nederland, Dordrechts Museum, Dordrecht, 16 juni

Q. Buvelot
- ‘Framing [Ferdinand] Bol’, conferentie *Govert Flinck and Ferdinand Bol: Rising Stars in Rembrandt’s Amsterdam*, Queen’s University, Bader International Study Centre, Herstmonceux, 18 juli
- ‘Dutch Paintings from the Golden Age’, The European Space Research and Technology Centre (Estec), Noordwijk, 18 november
- ‘Bijzonderheden Prins Mouritz Huis’: Notities over het Mauritshuis door Rudolph van Olden’, Geschiedkundige Vereniging Die Haghe, Den Haag, 17 december

F. Cliné
- ‘Het digitale conditierapport van het Mauritshuis’, TextielMuseum, Tilburg, 12 juni

E. Gordenker
- ‘Connoisseurship Revisited: The case of *Saul and David*’, *Renaissance Society of America Annual Conference* (Session: ‘The Power of Images’ III – in honour of David Freedberg), Berlijn, 28 maart
- ‘Van beeld naar woord: De zaak *Saul en David*’, *International Conference*, Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Amsterdam, 17 augustus
- Keynote speaker, NN Group International Conference 2015, Katwijk, 3 december

I. Hoekstra
- ‘Het echte Meisje bij je thuis’, MuseumNext, Genève, 21 april (met S. Verdel)
- ‘Het echte Meisje bij je thuis’, Museumcongres, Soest, 11 mei (met S. Verdel)
- zie ook S. Meloni

Meloni

S. Meloni
- ‘How to combine and interpret the results of macro XRF scanning, handheld XRF and x-sections’, conferentie *Portable X-Ray Fluorescence Spectrometry (handheld and macro): Friend or foe?*, Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL), Maastricht, 10 juli (met S. Smelt)
- ‘Hiding in the background: Painting out two non-original coat of arms on Frans Hals’s portraits of Jacob Olycan and Aletta Hanemans’, posterpresentatie *III International Meeting on Retouching of Cultural Heritage (RECH III)*, Porto, 23-24 oktober
- ‘Vivid Colours in the Golden Room: An educated but tentative reconstruction of an ensemble by Pellegrini in the Mauritshuis’, posterpresentatie *ICON-Conference: Appearance and Reality, Examining Colour change in Paintings*, Londen, 9 oktober (met C. Pottasch, I. Hoekstra)

C. Pottasch
- ‘Analysis of old master paintings by direct temperature-resolved time-of-flight mass spectrometry (DT-TOFMS)’, posterpresentatie *Seventh International Symposium on the Separation and characterization of natural and synthetic macromolecules (SCM-7)*, Amsterdam, 28-30 januari (met A. van Loon, W. Genuit, S. Smelt)
- ‘Analysis of old master paintings by direct temperature-resolved time-of-flight mass spectrometry: Some recent developments’, posterpresentatie *Technart2015*, Catania, 27-30 april (met A. van Loon, W. Genuit, S. Smelt, P. Noble)
- ‘Bringing the Rembrandt back to life: The retouching of the *Saul and David* by Rembrandt’, *III International Meeting on Retouching of Cultural Heritage (RECH III)*, Porto, 23-24 oktober (met S. Smelt)

D. Raterink
- ‘Best Practice’, Platform Museum Locaties, Den Haag, 24 november

E. Runia
- ‘Het mooiste uit de natuur: Bloemstillevens in de Gouden Eeuw’, Nederlandse Rozenvereniging, Rhenen, 14 maart
- ‘De eerste bloemstillevens in de schilderkunst’, Museum het Hannemahuis, Harlingen, 20 september
- Training voor rondleiders, Museon, Den Haag, 16 oktober (met G.-J. Borgstein)

S. Smelt
- zie S. Meloni en C. Pottasch

A. van Suchtelen
- ‘Hollandse zelfportretten’, HOVO, Hofwijck, Voorburg, 14 oktober
- ‘Hollandse zelfportretten’, Vrienden van Museum van Loon, Museum van Loon, Amsterdam, 9 november
- Speech tijdens opening *Jan van Scorel: Een hemelse ontdekking*, Frans Hals Museum, Haarlem, 13 november
- ‘Hollandse zelfportretten’, Historisch Gezelschap ’s Gravenhage, Den Haag, 30 november

S. Verdel
- zie I. Hoekstra

Jaarverslag 2015

L. van der Vinde
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, Dordtse Kunstkring, Dordrecht, 18 februari
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, De Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte, Den Haag, 24 maart
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, Kasteel de Wittenburg, Wassenaar, 28 maart
- ‘Meisje met de parel’, Lowlands (in samenwerking met ARTtube), Biddinghuizen, 21 augustus

Publicaties Mauritshuis

- *The Frick Collection: Kunstschatten uit New York*, Den Haag-Zwolle 2015
Catalogus bij de tentoonstelling door L. van der Vinde, M. Iacono en A. Lenders (in Nederlandse en Engelse editie)
- *Hollandse zelfportretten uit de Gouden Eeuw*, Den Haag-Zwolle 2015
Catalogus bij de tentoonstelling door A. van Suchtelen (in Nederlandse en Engelse editie)
- *Vermeer en zijn tijdgenoten: Hollandse genrestukken uit de Royal Collection*, Londen 2015
Catalogus bij de tentoonstelling in Londen (2015-2016), Edinburgh (2016) en het Mauritshuis (2016-2017) door D. Shawe-Taylor en Q. Buvelot (in Nederlandse en Engelse editie)
- *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nrs. 1-3
Onder redactie van A. Lenders en E. Runia (tweetalige editie)
- *Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis: Galerij Prins Willem V: Jaarverslag 2014*, Den Haag 2015
Onder redactie van M. Goverde (tweetalige editie)

Overige publicaties medewerkers

Uitgezonderd publicaties in *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nrs. 1-3

K. Brakenhoff
- *Economische impact van het Mauritshuis* (met H. van Midden, B.J. Otter, Deloitte)

E. Buijsen
- ‘De *Sinne-cunst* van Adriaen van de Venne in theorie en praktijk’, *Oud Holland* 128 (2015), pp. 83-124
- ‘Adriaen Pietersz. van de Venne (Delft 1589-1662 The Hague), *A Winter Landscape with crowds of Figures on the Ice before a Town*’, in: *Dutch and Flemish Old Master Paintings: Johnny van Haeften*, Londen 2015, nr. 31

Q. Buvelot
- ‘A newly discovered letter to Arnold Houbraken on the life of Paulus Potter’, *The Burlington Magazine* 157 (2015), pp. 92-96
- ‘‘‘Bijzonderheden Prins Mouritz Huis’’’: Notities over het Mauritshuis door Rudolph van Olden (1752-1828)’, *Jaarboek Geschiedkundige Vereniging Die Haghe* (2015), pp. 96-111

M. Goverde

- ‘A personal contribution to the promotion of printmaking in nineteenth-century Belgium: Adolphe Siret’s (1818-1888) private collection revealed’, in: I. Goddeeris, N. Goldman (red.), *Animateur d’art*, Brussel 2015, pp. 185-198 (met S. Van Ooteghem)

A. Lenders

- ‘Clara Peeters, Still Life with Cheeses, Almonds and Pretzels’, ‘Floris Claesz. van Dijck, Still life with cheese’, in: J. van Campen, F. Diercks, K. Corrigan (red.), *Asia in Amsterdam: The Culture of Luxury in the Golden Age*, Amsterdam (Rijksmuseum), Salem (Peabody Essex Museum) 2015-2016, no. 66, pp. 254-255, no. 69, pp. 258-270

C. Pottasch

- ‘Breaking new ground: Investigating Pellegrini’s use of ground in the Golden Room of the Mauritshuis’, in: H. Evans, K. Muir (red.), *Studying 18th-Century Paintings and Works of Art on Paper, CATS Proceedings II*, Kopenhagen, 2015, pp. 16-30 (met S. Smelt, R. Haswell)

- ‘Tracking the transformation and transport of arsenic sulfide pigments in paints: Synchrotron based X-ray micro-analyses’, *The Royal Society of Chemistry*, JAAS 2015 online publicatie (met K. Keune, J. Mass, F. Meirer, A. van Loon, A. Hull, J. Church, E. Pouyet, M. Cottegh. A. Mehtai)

- ‘Uit het veld. Gereedschap. Retoucheermedium: Lascaux Water Resoluble Medium 2035’, *Au Courant: Verenigingsblad van Restauratoren Nederland*, 2015, nr. 10, pp. 5-6 (met S. Smelt)

S. Smelt

- zie C. Pottasch

A. van Suchtelen

- *De doop van Christus – Jan van Scorel in Haarlem*, Haarlem (Frans Hals Museum), 2015 (met J. Koenen, J. Roeders)

Mauritshuis

Prijzen en nominaties

Prijzen

- Gouden Project Excellence Award 2015, categorie Mauritshuis bouwt aan de toekomst – bouwproject, uitgereikt door IPMA

- NRP Gulden Feniks Renovatie, categorie Renovatie (Hans van Heeswijk architecten), uitgereikt door NRP Gulden Feniks

- Golden Award Montreux – Gold Medal, categorie Events/Spatial Communication – Cultural Event/Charity – Openingsceremonie Mauritshuis, uitgereikt door Advertising & Multimedia Festival

- Third Prize, categorie Entertainment & Event Promotion in Direct mail & Collatoral materials – Openingscampagne, uitgereikt door Stichting Adverteeders Nederland

- ADCN Lamp Brons, categorie Outdoor brons – Het Mauritshuis – ‘The girl with a Pearl earring’ (Bureau KOEN – Publicis), uitgereikt door Art Directors Club Nederland

- ADCN Lamp Brons, categorie Brand/Communication Design Mauritshuis – ‘Mauritshuis’ (Studio Dumbar), uitgereikt door Art Directors Club Nederland

- Best scenography for a temporary exhibition 2nd place, ter gelegenheid van de tentoonstelling *Rembrandt? De zaak Saul en David*, uitgereikt door International Design Communication Awards

- Vergaderlocatie van het jaar Regio West, uitgereikt door Meetings Magazine

- Traveler’s Choice Award 4^e plaats, categorie De beste 10 musea van Nederland, uitgereikt door TripAdvisor

Nominaties

- Betonprijs 2015, categorie Utiliteitsbouw, toegekend door Betonvereniging

- Gouden Struis, categorie Cultuurmarketing prijs, toegekend door Cultuurmarketing awards

13

Personeel en organisatie

Jubileea

10 jaar in dienst: Marianne van der Kruit-Verbiest, Lea van der Vinde

12,5 jaar in dienst: Simone Hollen-de Korte, Gietha Natha, Fehmi Pilat

25 jaar in dienst: Carol Pottasch

Ziekteverzuim

Door niet werk-gerelateerde omstandigheden is het ziekte-verzuim iets toegenomen van 1,89% in het voorgaande jaar tot 3,75% in het verslagjaar.

Opleidingen

Bij de afdeling Facilitair Management zijn opleidingen voor het EHBO-certificaat gevolgd en heeft de jaarlijkse BHV-oefening plaatsgevonden. Binnen de andere afdelingen zijn congressen, seminars en opleidingen op het betreffende vakgebied gevolgd.

Ondernemingsraad, situatie per 31 december 2015

Iris van Eendenburg *Voorzitter*

Sandra Verdel *Secretaris*

Faye Cliné *Lid*

Claudia Lin *Lid*

Personeelsleden (fte = full time equivalent), situatie per 31 december 2015

Directie

Gordenker, dr. Emilie *Directeur*

Moussault, Victor *Zakelijk Directeur*

Collectie

Buijsen, drs. Edwin *Hoofd Collectie*

Buvelot, drs. Quentin *Hoofdconservator*

Cliné, Faye *Registrar*

Goverde MA, Milou *Assistent-conservator/ Trainee* ^(0,89 fte)

D’Hont MA, Lieve *Restaurator* ^(0,89 fte)

Hoorn, Boy van den *Coördinator Tentoonstellingstechniek*

Meloni, drs. Sabrina *Restaurator*

Pottasch, drs. Carol *Senior Restaurator* ^(0,89 fte)

Sibbing, Bibian *Behoudsmedewerker /Framing Technician* ^(0,89 fte)

Smelt MA, Susan *Restaurator* ^(0,44 fte)

Suchtelen, drs. Ariane van *Conservator* ^(0,89 fte)

Vandivere, dr. Abbie *Restaurator* ^(0,89 fte)

Vinde, drs. Lea van der *Conservator*

Educatie

Runia, drs. Epco *Hoofd Educatie* ^(0,89 fte)

Borgstein, drs. Geert-Jan *Medewerker Volwassenen Educatie* ^(0,89 fte)

Gilsing MA, Janneke *Medewerker Jongeren Educatie* ^(0,89 fte)

Marketing

Brakenhoff BA, drs. Koen *Hoofd Marketing*

Aggelen, Sarah van *Coördinator Servicebalie* ^(0,89 fte)

Eendenburg MA, Iris van *Medewerker Ontvangsten*

Hoekstra, Ivo *Multimedia Producer*

Hollen-de Korte, Simone *Coördinator Sales* ^(0,89 fte)

Klapwijk MA, Alexander *Medewerker Marketing*

Communicatie ^(0,89 fte)

Nijhuis, Merel *Assistent Publiekszaken*

Raterink, Denise *Coördinator Sales* ^(0,67 fte)

Schreurs, Elske *Medewerker Pers en Publiciteit*

Straetmans, drs. Bernadette *Medewerker Publieksdiensten*

Verdel MA, Sandra *Medewerker Online Communicatie* ^(0,89 fte)

Wit, Jacqueline de *Medewerker Planning*

Development

Koopmans MA, Boudewijn *Hoofd Development*

Duschka-Holties, Catharina *Medewerker Development*

^(0,67 fte)

Gemert, dr. Stefanie van *Medewerker Vriendenbureau*

^(0,67 fte)

Financiën

Martinez MBA, Giovanna *Hoofd Financiën*

Kozacova-Knap Fedorkova, Liana *Medewerker Financiën*

^(0,89 fte)

Kruit-Verbiest, Marianne van der *Medewerker Financiën*

Facilitaire Zaken

Plas, Marty *Hoofd Facilitaire Zaken*

Koopman, Philip *Medewerker Techniek*

Mahabier, Vinod *Medewerker Gebouwbeheer*

Coördinator Veiligheid en Beveiliging

Operationeel manager Veiligheid en Beveiliging

Senior medewerkers beveiliging (6)

Medewerkers beveiliging (14)

Projectmanagement

Wösten BA, Hedwig *Projectmanager*

Human Resources

Ligtenberg-Meerdink, drs. Anneloes *Human Resources*

Adviseur

^(0,56 fte)

Secretariaat

Bakker, Hilda *Personal Assistant Directeur*

Stoffers-Gombault, Eveline *Personal Assistant Zakelijk*

Directeur

Winkel

Van den Heuvel, Hannah *Hoofd Inkoop*

Reinecke, Mirko *Medewerker Voorraadbeheer*

Bruikleenoverzicht

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

In kortstondig bruikleen ontvangen (per 31 december 2015: 119 objecten)
Voor de tentoonstelling *Mauritshuis – Het gebouw* werden 52 objecten in bruikleen ontvangen; zie *Mauritshuis: Het gebouw*, Den Haag-Zwolle 2014, pp. 290-292.

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Voor de tentoonstelling *The Frick Collection – Kunstschatten uit New York* werden 17 schilderijen, 9 tekeningen, 7 sculpturen, 3 objecten van toegepaste kunst in bruikleen ontvangen van The Frick Collection, New York; zie *The Frick Collection: Kunstschatten uit New York*, Den Haag-Zwolle 2015, pp. 48-125.

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Voor de tentoonstelling *Rembrandt? De zaak Saul en David* werden 3 schilderijen, 2 tekeningen, 1 prent in bruikleen ontvangen van binnen- en buitenlandse musea; zie *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nr. 2.

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Voor de tentoonstelling *Hollandse zelfportretten – Selfies uit de Gouden Eeuw* werden 22 schilderijen, 1 prent, 1 boek in bruikleen ontvangen van binnen- en buitenlandse musea, instellingen en particulieren; zie *Hollandse zelfportretten van de Gouden Eeuw*, Den Haag-Zwolle 2015, pp. 118-121.

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Voor de presentatie *Velázquez in de Galerij* werd 1 schilderij (Diego Velázquez, *Portret van Don Diego de Acedo*) in bruikleen ontvangen van Museo Nacional del Prado, Madrid.

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

In kortstondig bruikleen uitgeleend aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland (per 31 december 2015: 44 objecten, zijnde 44 schilderijen)

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Adriaan de Lelie en het achttiende-eeuwse familieportret
Amsterdam, Museum Van Loon
oktober 2014 - januari 2015
Wybrand Hendriks, *Portret van Jacob Feitama en zijn echtgenote Elisabeth de Haan*, inv. 827

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Emoties: Geschilderde gevoelens in de Gouden Eeuw
Haarlem, Frans Hals Museum
oktober 2014 - februari 2015
Nicolaes Moeyaert, *De triomf van Bacchus*, inv. 395
Jan Steen, *De kiezentrekker*, inv. 165

Rivalen aan het Haagse hof: Elizabeth Stuart & Amalia van Solms
Den Haag, Haags Historisch Museum
oktober 2014 - maart 2015
Michiel van Mierevelt, *Portret van Friedrich V*, inv. 101

Rembrandt: The Late Works
Londen, The National Gallery
oktober 2014 - januari 2015
Late Rembrandt
Amsterdam, Rijksmuseum
februari - mei 2015
Rembrandt, *Zelfportret*, inv. 840
Rembrandt, *Portret van een oude man*, inv. 1118

Mauritshuis
Amsterdam, Mauritshuis
september 2015 - januari 2016
Lust am Schrecken: Ausdrucksformen des Grauens
Wenen, Gemäldegalerie Akademie der bildenden Künste
december 2014 - maart 2015
Antonio Zanchi, *Sisyphus*, inv. 335

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Pjutton en beukers: Friese kindportretten 1550-1800
Franeker, Museum Martena
december 2014 - mei 2015
Jacob Backer, *Jongen in het grijs*, inv. 747

Liefde en Lust: De kunst van Joachim Wtewael (1566–1638)
Utrecht, Centraal Museum
februari - mei 2015
Pleasure and Piety: The Art of Joachim Wtewael (1566-1638)
Washington, The National Gallery of Art
juni - oktober 2015
Houston, The Museum of Fine Arts
november 2015 - januari 2016
Joachim Wtewael, *Mars en Venus betrapt door Vulcanus*, inv. 223

Henri de Fromantiou: Vorstelijke illusies
Maastricht, Bonnefantenmuseum
maart - juni 2015
Willem van Aelst, *Jachtstilleven met patrijzen*, inv. 3
Jan Baptist Weenix, *Dode patrijs, hangend aan een spijker*, inv. 940

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Rubens Privé: De meester portretteert zijn familie
Antwerpen, Rubenshuis
maart - juni 2015
Peter Paul Rubens, *Portret van een man, mogelijk Peter van Hecke*, inv. 1131
Peter Paul Rubens, *Portret van een vrouw, mogelijk Clara Fourment*, inv. 1132

Op ’t duin
Den Haag, Haags Historisch Museum
april - september 2015
Pieter Post, *Duinlandschap met een hooischelf*, inv. 970

Goltzius tot Van Gogh: Tekeningen & Schilderijen uit de Stichting P. en N. de Boer
Amsterdam, Stichting P. & N. de Boer
april - mei 2015
Joachim Beuckelaer, *Keukenscène met Christus en de Emmaüsgangers*, inv. 965 (in langdurig bruikleen van de Stichting P. & N. de Boer, Amsterdam, sinds 1960)

Lucas Cranach der Jüngere: Entdeckung eines Meisters
Wittenberg, Collegium Augusteum
juni - november 2015
Lucas Cranach de Jonge, *Portret van een man met een rode baard*, inv. 890
Lucas Cranach de Oude, *Portret van Philipp Melanchton*, inv. 891

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

24 uur met Willem: Koning van Nederland en België
Den Haag, Nationaal Archief
augustus 2015 - juni 2016
Antoon François Heijligers, *Interieur van de Rembrandtzaal in het Mauritshuis in 1884*, inv. 1055

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Mauritshuis
Amsterdam, Mauritshuis
september 2015 - januari 2016
Schalcken: Gemalte Verführung
Keulen, Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud
september 2015 - januari 2016
Godfried Schalcken, *Dame voor de spiegel bij kaarslicht*, inv. 159
Godfried Schalcken, *Het onderzoek van de dokter*, inv. 161
Godfried Schalcken, *Portret van Diederick Hoeufft (1648-1719)*, inv. 708
Godfried Schalcken, *Portret van Isabella Agneta Deutz (1658- 1694/96)*, inv. 709

Joie de vivre
Lille, Palais des Beaux-Arts
september 2015 - januari 2016
Frans Hals, *Lachende jongen*, inv. 1032

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Govert Flink: Reflecting History
Kleve, Museum Kurhaus Kleve
oktober 2015 - januari 2016
Govert Flinck, *Portret van een 44-jarige man*, inv. 866
Govert Flinck, *Meisje bij een kinderstoel*, inv. 676

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Kennerschap: Geen Cuyp, wel Calraet
Den Haag, Museum Bredius
oktober - januari 2015
Aelbert Cuyp (?), *Portret van een meisje met perziken*, inv. 829
Aelbert Cuyp (trant van), *Vee bij een rivier*, inv. 821
Aelbert Cuyp (trant van), *Trekkend landvolk in een zuidelijk landschap*, inv. 963

Dialog der Meisterwerke: Hoher Besuch zum Jubiläum
Frankfurt, Städel Museum
oktober 2015 - januari 2016
Willem van Haecht, *Apelles schildert Campaspe*, inv. 266

Class Distinctions: Dutch Painting in the Age of Rembrandt and Vermeer
Boston, Museum of Fine Arts
oktober 2015 - januari 2016
Ludolf Bakhuysen, *De aankomst van koning-stadhouder Willem III in de Oranjepolder*, inv. 6
Gerrit Berckheyde, *Een jachtstoet bij de Hofvijver, gezien vanaf de Plaats*, inv. 796
Isack van Ostade, *Reizigers voor een herberg*, inv. 789
Jan Steen, *Portret van Jacoba Maria van Wassenaer, ‘De hoenderhof’*, inv. 166

Azië > Amsterdam
Amsterdam, Rijksmuseum
oktober 2015 - januari 2016
Clara Peeters, *Stilleven met kazen, amandelen en krakelingen*, inv. 1203
Godfried Schalcken, *De nutteloze zedenles*, inv. 160

Nederland dineert: Vier eeuwen tafelcultuur
Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag
oktober 2015 - februari 2016
Cornelis Troost, *Rumor erat in casa*, inv. 189

Masters of the Everyday: Dutch Artists in the Age of Vermeer
Londen, The Queen’s Gallery
november 2015 - februari 2016
Gerrit Dou, *De jonge moeder*, inv. 32

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

Mauritshuis
Amsterdam, Mauritshuis
september 2015 - januari 2016
Jaarverslag 2015
Amsterdam, Rijksmuseum
november 2015 - maart 2016
Pieter de Hooch, *Een binnenplaats met een rokende man en een drinkende vrouw*, inv. 835

Power Flower: Bloemstillevens in de Nederlanden (1580-1750)
Antwerpen, Museum Rockoxhuis
november 2015 - maart 2016
Balthasar van der Ast, *Bloemen in een Wan-li vaas*, inv. 1073
Rachel Ruysch, *Vaas met bloemen*, inv. 151

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

In langdurig bruikleen ontvangen objecten (per 31 december 2015: 68 objecten, zijnde 53 schilderijen en 15 overige objecten)

> zie Jaarverslag Mauritshuis over 2013, pp. 69-71 en Jaarverslag Mauritshuis over 2014, p. 14

In 2015 vonden de volgende mutaties plaats:
Ludger tom Ring de Jonge, *Narcissen, maagdenpalm en viooltjes in een kan*, inv. 1212 (in langdurig bruikleen van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis)
Gerrit van Honthorst, *Portret van Frederik Hendrik van Oranje-Nassau (1584–1647)*, inv. L155 (in langdurig bruikleen van Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, Den Haag)
Gerrit van Honthorst, *Portret van Amalia van Solms-Braunfels (1602–1675)*, inv. L156 (in langdurig bruikleen van Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, Den Haag)

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

In langdurig bruikleen afgestane objecten in Nederland (per 31 december 2015: 129 objecten, zijnde 103 schilderijen, 5 tekeningen, 16 sculpturen en 5 overige objecten)

> zie Jaarverslag Mauritshuis over 2013, pp. 71-77 en Jaarverslag Mauritshuis over 2014, p. 14

In 2015 vonden de volgende mutaties plaats:
Pieter Lastman, *De opwekking van Lazarus*, inv. 393 (geretourneerd aan het Mauritshuis door Museum De Lakenhal, Leiden, in het kader van de verbouwing van deze instelling)
Jan Anthonisz van Ravesteyn and workshop, *Portretten van officieren*, inv. 140, 141, 144, 414, 418, 422, 423, 426, 438, 439, 457 en Fransise de Goltz, *Portret van een officier*, inv. 427 (geretourneerd aan het Mauritshuis door Paleis Het Loo, Apeldoorn voor de tentoonstelling *Hoogte- en dieptepunten uit het depot*, 2016)

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

De tentoonstelling van het Nationaal Archief, augustus 2015

In langdurig bruikleen afgestane objecten buiten Nederland (per 31 december 2015: 6 objecten, zijnde 4 schilderijen en 2 pastels)

> zie Jaarverslag Mauritshuis over 2013, pp. 77-78 en Jaarverslag Mauritshuis over 2014, p. 14

^[1] In kortstondig bruikleen ontvangen (per 31 december 2015: 119 objecten)

^[2] Voor de tentoonstelling Mauritshuis – Het gebouw werden 52 objecten in bruikleen ontvangen; zie Mauritshuis: Het gebouw, Den Haag-Zwolle 2014, pp

Verkort financieel verslag

Balans per 31 december 2015 en 31 december 2014

Bedragen in duizenden euro's

Activa	per 31 december 2015	per 31 december 2014
Materiële vaste activa		
1 Inventaris	293	340
Financiële vaste activa		
1 Uitgestelde vergoeding achterstallig onderhoud	477	513
Totaal vaste activa	770	853
Vlottende activa		
1 Voorraden	7	5
- Overige voorraden	7	5
2 Vorderingen	2.137	2.224
- Debiteuren	496	823
- Belastingen en sociale premies	298	37
- Overige vorderingen en overlopende activa	1.343	1.364
3 Liquide middelen	18.289	12.973
Totaal vlottende activa	20.433	15.202
Totaal activa	21.203	16.055

Balans per 31 december 2015 en 31 december 2014

Bedragen in duizenden euro's

Passiva	per 31 december 2015	per 31 december 2014
Eigen vermogen		
1 Algemene reserve	4.082	3.615
2 Bestemmingsreserve		
- Activa doelstelling	21	37
- Activa bedrijfsvoering	368	303
- Overige bestemmingsreserves	3.226	3.126
3 Vastgelegd vermogen	519	
- Bestemmingsfonds OCW		197
- Bestemmingsfonds Bouw		100
Totaal eigen vermogen	8.216	7.378
Aankoopfonds	8.295	6.528
Voorzieningen		
1 Voorziening jubilea	22	21
2 Voorziening sponsorverplichtingen	177	310
3 Voorziening groot onderhoud	809	
Totaal voorzieningen	1.008	331
Schulden		
Langlopende schulden	27	60
1 Overige langlopende schulden	27	60
Kortlopende schulden	3.657	1.758
1 Crediteuren	2.032	509
2 Belastingen en sociale premies	139	234
3 Overige schulden en overlopende passiva	1.486	1.015
Totaal schulden	3.684	1.818
Totaal passiva	21.203	16.055

Staat van baten en lasten 2015 en 2014

Bedragen in duizenden euro's

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Baten		
Subsidie	4.683	5.132
Entreegelden	4.493	2.981
Sponsorinkomsten	477	151
Overige bijdragen	2.560	4.562
Opbrengst verkopen	84	76
Overige directe opbrengsten	348	204
Overige indirecte opbrengsten	<u>434</u>	<u>158</u>
Totaal baten	13.079	13.264
Lasten		
Personeelskosten		
Salariskosten	3.649	3.401
Inhuur derden	877	959
Opleidingskosten	24	21
Overige personeelskosten	<u>136</u>	<u>251</u>
Totaal personeelskosten	4.686	4.632
Afschrijvingen		
Inventaris bedrijfsvoering	101	96
Museale inventaris	<u>6</u>	<u>5</u>
Totaal afschrijvingen	107	101
Overige kosten		
Huren	1.548	802
Huisvestingskosten	1.417	412
Organisatiekosten	771	838
Activiteitskosten	<u>2.071</u>	<u>5.030</u>
Totaal overige kosten	5.807	7.082
Totaal lasten	10.600	11.815
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	2.479	1.449
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	<u>126</u>	<u>166</u>
Totaal financiële baten en lasten	126	166
Mutatie aankoopfonds	-/- 1.767	-/- 1.716
Exploitatieresultaat	838	-/-101

De Galerij Prins Willem V is een integraal onderdeel van de exploitatie.

Toelichting bij de balans van 31 december 2015

Algemeen waarderingsgrondslag

De jaarrekening is grotendeels opgesteld conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende instellingen en de regelgeving van het Ministerie van OCW.

De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Bedragen zijn afgerond op duizenden euro's.

Algemeen

Reflectie op 2015 en het financiële resultaat

Het jaar 2015 is het eerste volledige jaar dat het museum open was na de heropening in juni 2014. De (inter)nationale belangstelling en media-aandacht zijn onverminderd groot gebleken, zoals onder meer blijkt uit de bezoekersaantallen. Het financieel resultaat over 2015 is vooral positief beïnvloed door de volgende vier ontwikkelingen:

- hogere entree-opbrengsten door meer bezoekers aan het museum
- hogere inkomsten uit zaalverhuur
- toename overige bijdragen
- lagere afschrijvingskosten

Entree-opbrengsten

De entree-inkomsten zijn toegenomen door hogere bezoekersaantallen dan verwacht. Het museum had 440.000 bezoekers begroot maar mocht 500.476 bezoekers ontvangen. Tevens steeg, in zowel het Mauritshuis als Galerij Prins Willem V, de gemiddelde opbrengst per bezoeker.

Inkomsten zaalverhuur

De inkomsten uit exclusieve ontvangsten namen toe doordat er meer evenementen in het museum plaatsvonden dan verwacht.

Overige bijdragen

De ontvangen bijdragen voor projecten die niet uit de reguliere exploitatie kunnen worden gefinancierd namen toe. De bedragen werden gedoneerd door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis, de Stichting de Johan Maurits Compagnie, de Confrérie Pictura en de Dutch Masters Foundation.

Lagere afschrijvingskosten

Een deel van de bouwkosten is in 2014 direct voldaan uit de exploitatie en niet geactiveerd. Daarom zijn de afschrijvingskosten in 2015 lager dan begroot.

Onroerend goed

Het Mauritshuis is in 2015 een tweejarige huurovereenkomst met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) overeengekomen, als overgang naar het nieuwe huisvestingsstelsel dat per 1 januari 2017 ingaat. Vooruitlopend op het nieuwe stelsel voert het Mauritshuis als eerste voormalig rijksmuseum zelfstandig het volledig beheer en onderhoud van de installaties en van de gebouwen uit. In 2015 is een meerjarenonderhoudsplan voor de komende dertig jaar opgesteld. De verwachting is dat de te ontvangen vergoeding vanaf 2017 niet over de gehele periode zal kunnen voorzien in de kosten. Bovendien is het aannemelijk dat er onvoorziene uitgaven zijn. Daarom heeft het Mauritshuis een Voorziening groot onderhoud gemaakt van € 809.200.

Het jaar 2015 is een financieel goed jaar geweest voor het Mauritshuis, met een positief resultaat van € 838.600. Na goedkeuring door de Raad van Toezicht wordt het resultaat conform het voorstel resultaatbestemming 2015 door de directie toegevoegd aan de verschillende onderdelen van het Eigen vermogen.

Activa

Materiële vaste activa

De gebouwen het Mauritshuis en de Galerij Prins Willem V zijn eigendom van de Staat der Nederlanden en worden van het RVB gehuurd. De collectie is voor het grootste deel Rijkseigendom.

Een belangrijke externe bruikleengever is de Stichting Vrienden van het Mauritshuis. Een relatief klein deel van de collectie is in beheer verkregen door duurzaam bruikleen van derden.

1. Inventaris

- Aanschaffingen boven € 1.000 worden als investeringen op de balans geactiveerd.
- In 2015 is voor € 102.800 geïnvesteerd in automatisering, beveiliging en inventaris.
- De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de museumdoelstelling is € 36.400 op 31 december.
- De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de bedrijfsvoering is € 254.900.

Financiële vaste activa

Door de vestiging van de erfpacht tussen Sociëteit de Witte en het RVB, is de vordering vanwege achterstallig onderhoud van het gebouw Plein 26 van het Mauritshuis op de Witte, overgedragen aan het RVB. De vordering op het RVB is geboekt voor een bedrag van € 476.700.

Vlottende activa

1. Voorraden

- De administratieve voorraad van het Mauritshuis wordt gevormd door museum- en parkeerkaarten.

2. Vorderingen

- Debiteuren hebben betrekking op nog te ontvangen gelden van steunstichtingen, zaalverhuur en de belastingdienst.
- De overlopende activa bestaat grotendeels uit nog te ontvangen bedragen van de BankGiro Loterij voor een bedrag van € 496.300, de laatste termijn van de EFRO subsidie inzake het bouwproject, nog te ontvangen gelden van Stichting Museumkaart, te ontvangen rente en vooruitbetaalde facturen.
- De rente over het laatste kwartaal 2015 wordt begin januari 2016 ontvangen.

3. Liquide middelen

- De saldi op de balansdatum van de buitenlandse valuta-rekeningen zijn opgenomen tegen de op dat moment geldende wisselkoers.

Passiva

Eigen vermogen

Het Eigen vermogen van het Mauritshuis is op 31 december 2015 € 8.216.400.

Dit is een stijging van € 838.600 ten opzichte van 2015 als gevolg van het positief resultaat.

De Algemene Reserve van € 4.082.200 is een continuïteits-reserve. Deze reserve kan volgens de richtlijnen van de Vereniging van Fondsenwervende Instellingen stijgen tot 1,5 maal de kosten van de werkorganisatie (o.a. de personeels-, huisvestings-, kantoor- en algemene kosten). De kosten van de werkorganisatie van het Mauritshuis bedragen in 2015 circa € 8.546.500. Mochten de baten wegvallen dan kunnen onder meer de personeelslasten voor één jaar, € 3.833.300, uit deze reserve worden voldaan.

Het Bestemmingsfonds OCW is na verdeling van het resultaat toegenomen met € 322.000 tot € 519.300.

Het resultaat is als volgt verdeeld:

Resultaat 2015

Bedragen in euro's

Resultaat		838 . 600
Bestemmingsreserve		
- Ten gunste van Reserve Activa Bedrijfsvoering	-/-66 . 200	
Totaal dotatie Bestemmingsreserve		-/-66 . 200
		772 . 400
Bestemmingsreserve onttrekking		
- Vrijval activa voor doelstelling	16 . 800	
Totaal onttrekkingen Bestemmingsreserve		16 . 800
Resultaat na dotaties / onttrekkingen		789 . 200
Dotatie bestemmingsfonds OCW		-/- 322 . 000
Ten gunste van de Algemene Reserve		467 . 200

2016-2017

Voorzieningen

- De voorziening voor jubilea betreft financiële verplichtingen aan medewerkers voor toekomstige jubilea voortkomende uit de CAO.
- De voorziening voor sponsorverplichtingen betreft gelden die uitgegeven worden om tegenprestaties uit sponsor-overeenkomsten te voldoen.
- Voor toekomstige kosten ten behoeve van het onderhoud en de instandhouding van de gebouwen en installaties is een voorziening getroffen.

Schulden

Langlopende schulden

- Overige langlopende schulden

De schuld op lange termijn van € 27.000 is het totaal van uitstaande leningen aangegaan voor de aankopen van drie schilderijen. Het saldo van de leningen wordt in jaarlijkse termijnen aan het Mauritshuis geschonken.

Kortlopende schulden

De schulden op korte termijn zijn toegenomen met € 1.898.100 tot € 3.656.200. Deze bestaan grotendeels uit vooruit ontvangen bedragen voor twee tentoonstellingen (*Hoogte- en dieptepunten uit het depot en Hollanders in huis*), nog te betalen huurnota aan het RVB, ter waarde van € 1.445.300, nog te betalen belastingen en reserveringen betreffende vakantiedagen / vakantiegeld.

Het balanstotaal steeg met € 5.148.200 tot € 21.203.000. Dit is vooral veroorzaakt door het positieve exploitatieresultaat, de te ontvangen gelden van de BankGiro Loterij en de toename van de kortlopende schulden door de openstaande huur nota aan het RVB.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen
Het bedrag voor verplichtingen voor de komende vijf jaar bedraagt € 7.634.500:
- De basissubsidie van OCW over de periode 2013-2016 bedraagt € 17.834.292 conform de subsidiebrief van 18 september 2012 met als kenmerk 437736.
- Voor de huur van het Mauritshuis en de Galerij Prins Willem V is geen verplichting in de balans opgenomen.
- De jaarhuur voor Galerij Prins Willem V bedraagt € 215.400. Het huurcontract loopt tot 31 juli 2025.
- De jaarhuur voor het Mauritshuis bedraagt € 1.311.500. Het huurcontract loopt tot 1 januari 2017. Hierna gaat het nieuwe huisvestingsstelsel in.

De brasserie is verhuurd aan Vermaat Leisure BV. Aan de Stichting Vrienden van het Mauritshuis is een winkelruimte en kantoor verhuurd.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

De in dit jaarverslag op pagina 16 tot en met 22 opgenomen samengevatte jaarrekening, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2015 en de samengevatte exploitatie-rekening over 2015 met bijbehorende toelichtingen, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis te Den Haag over 2015. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 30 maart 2016. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan, bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 30 maart 2016.

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van Richtlijn 650 voor fondsenwervende instellingen van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het kennismemen van de samengevatte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismemen van de gecontroleerde jaarrekening van de stichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van een samenvatting van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting bij de jaarrekening.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de samengevatte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands Recht, waaronder Standaard 810, “Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten”.

Oordeel

Naar ons oordeel is de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening van de Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis voor het jaar geëindigd op 31 december 2015 in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting bij de jaarrekening.

Rotterdam, 13 mei 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. A.E. Gerritsma RA

Programma 2016–2017

2016-2017

DWDD PopUp Museum
In het Allard Pierson Museum, Amsterdam
29 januari 2016 – 22 mei 2016

Hoogte- en dieptepunten uit het depot
4 februari 2016 – 8 mei 2016

Vik Muniz: Verso
9 juni 2016 – 4 september 2016

Hollanders in huis
29 september 2016 – 8 januari 2017

Mantegna in de Galerij
Galerij Prins Willem V
13 oktober 2016 – 18 december 2016

Food for Thought (werktitel)
9 maart 2017 – 25 juni 2017

Da Messina in de Galerij
Galerij Prins Willem V
november 2017 – december 2017

Lees meer op www.mauritshuis.nl

Colofon

2015-2016

© Mauritshuis, Den Haag, 2016

Samenstelling
Hedwig Wösten, Mauritshuis

Redactie
Nicole Delissen, Amsterdam

Vertaling
Lynne Richards, Sussex

Ontwerp en opmaak
Studio Dumbar, Rotterdam

Illustraties
Studio Dumbar, Rotterdam

Mission statement:
*We share the best of Dutch Golden Age
painting in our house.*

*Annual Report 2015
Royal Picture Gallery
Mauritshuis
Prince William V Gallery*

Visitor's address:
Plein 29
2511 CS The Hague

Postal address:
P.O. Box 536
2501 CM The Hague

mail@mauritshuis.nl
www.mauritshuis.nl

Operating Grant Provider
Dutch Ministry of Education, Culture and Science

Partners
BankGiroLoterij
Royal Dutch Shell plc

Sponsors
AEGON
BlackRock
Océ Technologies

Confrérie Pictura
ABN AMRO Bank
AEGON
Aon
BMW Group Nederland
Damen Shipyards
Deloitte
Hago
NN Group
Royal Dutch Shell
Siemens Nederland
Unilever

Benefactors
Friends of the Mauritshuis Foundation
Johan Maurits Compagnie Foundation
American Friends of the Mauritshuis
Dutch Masters Foundation

Private Patrons
The Estate of Mr & Mrs Jacques Schoufour-Martin
Ernst Nijkerk Fund
Gerard van Meurs
The Wijnand Goppel Bequest
J. van der Zwan
C.J. Kroese
Mr & Mrs R.G. Hollamby
Monica S. Sadler
Takako & Philippe Khuong-Huu
Palladio Groep

Contributions from Funds
Mondriaan Fund
Fonds 21
Prins Bernhard Cultuurfonds
Dioraphte Foundation
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Foundation
Netherlands-America Foundation
And those who wish to remain anonymous

Contents

30	<i>Supervisory Board Foreword</i>
31	<i>Management Foreword</i>
33	<i>Annual Report 2015</i>
34	<i>Acquisition</i>
34	<i>Exhibitions</i>
35	<i>Research and Collection Management</i>
38	<i>Awards and Nominations</i>
39	<i>Human Resources</i>
40	<i>Loans</i>
42	<i>Summary Financial Report</i>
48	<i>Independent Auditors' Report</i>
49	<i>Programme for 2016–2017</i>
49	<i>Credits</i>

Supervisory Board Foreword

Royal Picture Gallery Mauritshuis Supervisory Board
A.R. Wynaendts *Chair*
W.L.J. Bröcker *Treasurer*
Professor E.M.L. Moerel *Secretary*
Q.B.L.M. Dreesmann
Sir John Leighton
T.M. Vellenga

The Supervisory Board is delighted to report that the Mauritshuis welcomed more than 660,000 visitors in the first full year following its reopening after the museum was extended (27 June 2014 - 26 June 2015). Following this peak, visitor numbers remained high at 500,000 for the Mauritshuis and nearly 28,000 for the Prince William V Gallery for calendar year 2015, representing a substantially higher level than before the opening.

The museum continued to attract attention on social media and its acclaimed website. Needless to say, the appealing and original exhibition programme contributed to the Mauritshuis's success in 2015. The changing exhibitions, for example the popular *The Frick Collection – Art Treasures from New York* and the pioneering *Rembrandt? The Case of Saul and David*, helped reach out to a wide cross-section of the public and enhance the museum's reputation as a centre of expertise in Netherlandish Golden Age paintings. Another success worthy of special mention is the prestigious International Project Managers Award (IPMA) that the museum won for the way the renovation project was managed. We warmly congratulate the team for achieving this fine result.

The Ministry of Education, Culture and Science announced and then implemented changes to the museum grants system. Under the new Museum Act, financing for the management and conservation of the collection, which is one of the museum's core tasks, is assured for a longer term. As regards the other core tasks, including renting and maintaining the buildings, in 2016 the management will submit an application for a long-term grant (BIS) for the 2017-2020 period. The Supervisory Board has complete confidence in the strategic plans as set out in a series of documents that it approved in December, and it wholeheartedly hopes that the Ministry of Education, Culture and Science will support the Mauritshuis's ambitions.

The museum's finances were in a healthy state during the year under review. Operation of the new facilities and a significant increase in admission ticket sales generated additional income. Our loyal patrons, the business club (Confrérie Pictura) and the friends' organizations – the Johan Maurits Compagnie, the Friends of the Mauritshuis, the American Friends of the Mauritshuis and the Dutch Masters Foundation – all once again made important contributions. The gift from the Friends of the Mauritshuis Foundation deserves a special mention. This year the museum received a rare still life by Ludger tom Ring the Younger on long-term loan.

It remains a challenge in the present economic climate to attract large-scale funding, particularly for exhibitions. There is also fierce competition when it comes to recruiting private and business partners. The Development Department nevertheless succeeded in attracting new patrons to the

museum. The Supervisory Board is grateful for the commitment of all business and private donors and urges them to continue their support. Despite all the support the museum receives, the Supervisory Board remains vigilant about the Mauritshuis's long-term financial health.

The Supervisory Board met four times during the year under review: on 23 March, 4 June, 2 September and 2 December. The board was pleased to welcome a new member, Lokke Moerel, who made valuable recommendations this year. The most frequently discussed topics were the 2016-2020 strategic plans and the museum's future financial position.

Finally the Supervisory Board wishes to express its gratitude for the efforts of all those involved in the Mauritshuis during the year. The museum's staff and the many volunteers continued to work hard after the extraordinarily tough times in 2014. Their tremendous motivation after the reopening has kept up the momentum and delivered the highest quality. The Supervisory Board looks forward to a successful 2016.

Management Foreword

Dr E.E.S. Gordenker *Director*
V.J.E. Moussault *Deputy Director*

The first full year after completion of the building project was one of ongoing development, growth and success for the Mauritshuis. The building is larger and is now more in line with the museum's international reputation, as are the ambitions and results of the team working in it. Good visitor figures attest to the successful programming and marketing. Over 660,000 visitors came to the museum during the twelve months after the reopening (between 27 June 2014 and 26 June 2015). The numbers remained high until the end of 2015. The year under review ended with an annual total of 500,000 visitors to the Mauritshuis and nearly 28,000 to the Prince William V Gallery.

The Mauritshuis continued to have success after the highlight of the reopening, and not just with regard to visitor numbers. The museum won the prestigious Golden Phoenix Award for the renovation, the Gold Medal at the Golden Award Montreux for the opening ceremony, the International Project Management Award (IPMA) for the way the building project was managed, and garnered many more positive responses. Deloitte Accountants presented a study of the economic impact generated by the reopening of the Mauritshuis on The Hague, and concluded that the museum delivers a substantial contribution to the economy of the city and its surrounding region.

This year for the first time we staged three exhibitions in our Royal Dutch Shell Wing and one in the Prince William V Gallery. *The Frick Collection – Art Treasures from New York* was an extraordinary event involving thirty-six masterpieces from our 'sister institution' in the United States. Never before has the Frick loaned so many artworks at the same time. We are extremely grateful to them for reorganizing their own premises for a three-month period, and we thank our sponsors for their financial contributions to this project. The support provided by the American Friends of the Mauritshuis, BlackRock, Fonds 21, the Prins Bernhard Cultuurfonds and the Netherland-America Foundation was of inestimable value. The media and our visitors, many of whom had to wait in long queues before they could enter, recognized that it was a very special exhibition.

Rembrandt? The Case of Saul and David was more than an exhibition. It was an innovative focus presentation of an eight-year research and restoration project that resulted in a beautifully restored painting and a new attribution. *Saul and David* was bought by Abraham Bredius (a former Mauritshuis director) in 1889. By 2007 it was in urgent need of exhaustive research and conservation. The painting was studied using the latest technologies and methods under the supervision of a committee of experts. The restoration was finished just in time for the exhibition, which featured the most important research questions and techniques using films, touch screens and a curtain viewer designed by Professor Robert Erdmann of the University of Amsterdam. The entire investigation and the magnificent result was a team effort involving our Partner in Science, Royal Dutch Shell, several universities and numerous experts. The exhibition included a 3-D print that was specially developed for the occasion by Océ Technologies

and Delft University of Technology. The highly unsatisfactory attribution of 'Rembrandt and/or studio' was changed to 'Rembrandt, painted in two phases in the early and mid-1650s'. We are extremely grateful for the support of Océ Technologies, the Mondriaan Fund and the Dutch Masters Foundation, which made this exhibition possible. To our delight, the exhibition's interactive design won a silver medal at the International Design & Communication Awards (IDCA) in Istanbul.

Dutch Self-Portraits– Selfies of the Golden Age opened in October. After a spirited internal discussion about using the word 'selfies', we decided to include it in the subtitle and we showed a film at the exhibition about the similarities and the differences between a twenty-first-century selfie and a seventeenth-century self-portrait. The concept touched a chord with our visitors, who appreciated the contemporary reference. The exceptional design, involving mirrors, made this a must-see exhibition.

The series of special loans to the Prince William V Gallery, now in its third year, brought us the portrait *The Jester Don Diego de Acedo* by Diego Velázquez. The artist produced a great many portraits in his capacity as court painter to the Spanish King Philip IV. His series of paintings of dwarfs and jesters is extraordinary, and this portrait is perhaps the finest in that series. Meanwhile a group of visitors has got to know this series of loans and they return to the museum every year, many of them from outside the city, for the opportunity to see an exceptional international masterpiece in The Hague. The Johan Maurits Compagnie makes these loans possible and with effect from 2016 it has made a commitment for a further three years.

The Education Department developed a broad range of products in the run up to the reopening. Many of them were introduced after the reopening in 2014 and refined during the year under review. New initiatives included a series of courses for adults, for example *Schilder je eigen Puttertje* (Paint Your Own Goldfinch) and *Schilder je eigen zelfportret* (Paint Your Own Self-Portrait), both given by the artist René Klarenbeek. A monthly selection of workshops and gatherings were introduced for the International Friends of the Mauritshuis. The museum also took part in the Weekend van de Wetenschap (Science Weekend) and we organize a weekly Cup of Art. The Mauritshuis developed two new educational programmes for children. Art Criminal Investigation, designed especially for students in their last two or three years of secondary school, is about restoration and analyzing materials. The Selfies of the Golden Age programme was developed for technical secondary school students. Fifteen groups attended the programme free of charge, thanks to the generous support of a private individual who wishes to remain anonymous. The range of activities for families has been extended to include a Family Activity Package (in English), children's parties, and broader participation in such initiatives as Children's Museum Night and Festival De Betovering (The Enchantment).

The work of the Marketing Department has contributed to the good visitor figures and the positive attitude of the media and the public to the Mauritshuis. The active promotion of the museum's range of activities has borne fruit. We are also becoming more and more active in social media. To publicize the Frick Collection, we launched a campaign in which we challenged members of the public to take photographs of themselves posing as the Comtesse d'Haussonville, imitating Ingres's famous painting, which was used on the posters and advertising material. In the autumn we invited our visitors to take part in an online self-portrait competition (#OldMasterSelfie). The summer also presented opportunities to promote the museum. The 2015 Beach Volleyball World Championships were hosted by The Hague. The museum was the location for the official kick-off and the setting for the entire competition. The Mauritshuis also took part in a number of festivals, including Lowlands (for the first time) and the Uitmarkt cultural fair in Amsterdam and The Hague.

The collection continued to grow this year. Thanks to the Friends of the Mauritshuis Foundation, the museum was able to add a very early flower still life to the collection, *Narcissi, Periwinkle and Violets in a Ewer* (c. 1562) by the German painter Ludger tom Ring the Younger (1522-1584). Flower still lifes in their own right painted before 1600 are rare. Until then flower arrangements appeared at most as part of a larger work, such as a depiction of the Virgin Mary. Flowers as the subject of paintings became popular after 1600. Artists such as Jan Brueghel the Elder and Ambrosius Bosschaert the Elder, who began to paint flower still lifes at around this time, are well represented in the Mauritshuis Collection. Ludger tom Ring, a pioneer in the field, anticipated this trend by some forty years. He only made seven flower still lifes; the other six are in foreign collections. We welcomed this acquisition with a sea of narcissi on our forecourt.

The Mauritshuis was the first former national museum to manage and finance a major building project. It is now also the first museum to start the complete management and maintenance of the buildings and the building service systems.

Looking to the future, we have developed a strategic plan for 2016-2020 and more detailed plans for the different departments. They set out clearly the direction in which we want to develop, with the ultimate objective of making the Mauritshuis known all over the world as the museum for Dutch and Flemish painting of the Golden Age. This means that we endeavour to achieve the best possible quality for visits to our museum, the exhibitions and the acquisitions, and we are also planning to develop our research programmes further, provide innovative focus exhibitions and educational products for a broader cross-section of the public, reinforce our presence in the virtual world and much more besides. We look forward to achieving these ambitions over the next few years.

Our success in 2015 could never have been attained without the efforts of the many people who work for and with the Mauritshuis. We are very grateful to everyone who played a part in accomplishing our mission: In our house we share the best of Netherlandish Golden Age painting.

Annual Report 2015

Acquisition

In 2015 the following painting was acquired for the Mauritshuis.

Ludger tom Ring the Younger (1522–1584)
Narcissi, Periwinkle and Violets in a Ewer
 c. 1562
 Panel, 35 x 15.5 cm
 inv. 1212

Acquired by the Friends of the Mauritshuis Foundation on long-term loan to the Mauritshuis, since 2015.

› see Q. Buvelot, 'A bouquet of Spring Flowers', *Mauritshuis in focus* 28 (2015), no. 2, pp. 24-28

Exhibitions

Mauritshuis – The Building
 27 June 2014 – 4 January 2015

The Frick Collection – Art Treasures from New York
 5 February 2015 – 10 May 2015

Rembrandt? The Case of Saul and David
 11 June 2015 – 13 September 2015

Dutch Self-Portraits– Selfies of the Golden Age
 8 October 2015 – 3 January 2016

Velázquez in the Gallery
 Prince William V Gallery
 1 October 2015 – 29 November 2015

Research and Collection Management

Research for Future Exhibitions

During the year under review preparations were made for the exhibitions *Rembrandt? The Case of Saul and David* and *Dutch Self-Portraits – Selfies of the Golden Age* as well as for other, future events. The exhibition *In and Out of Storage*, which is scheduled for 2016, is based on extensive research into paintings from the museum collection that are seldom, if ever, on view.

Frits Duparc Prize

On Wednesday 18 March the third Frits Duparc Prize was presented to the art historian Rozanne de Bruijne for her master’s thesis about the *Norfolk Triptych* in the collection of Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. This cash prize of € 2,500, which is intended to encourage young art historians, was the initiative of the Mauritshuis staff as a gift for Frits Duparc when he stepped down as the museum’s director in 2008. It is awarded every two years to a student at a Dutch university for the best master’s thesis in the field of art in the Low Countries between 1400 and 1800.

Collection Management System and Image Bank Project

The entry of data into the Adlib Collection Management System was expanded in the year under review. In addition, a significant volume of top quality reproductions was added to the system under the auspices of the Image Bank Project (sponsored by the BankGiro Loterij), for which so far five hundred paintings have been re-photographed. This material is also accessible for the public via the Mauritshuis website.

Artstor

During the year under review the image material of the Image Bank Project, approximately five hundred items from the collection, has also been made accessible via the platform of the American Artstor website, which provides high quality graphics to universities, schools, museums and libraries worldwide.

Frame Policy Plan and Picture Frame Platform in the Netherlands

The creation of a Frame Policy Plan was initiated during the year under review. The plan formulates the policy and action items relating to the museum’s frames. The Mauritshuis is a participant in the Picture Frame Platform in the Netherlands, an initiative launched by the Mauritshuis, the Netherlands Cultural Heritage Agency, the Rijksmuseum and the RKD-Netherlands Institute for Art History. This platform’s objective is to promote appreciation for, use of, access to and knowledge about picture frames in the Netherlands.

New Picture Frames

- Adriaen Brouwer, *Inn with Drunken Peasants*, inv. 847
 Sponsored by Mr & Mrs R.G. Hollamby
 - Gerrit van Honthorst, *Portraits of Frederick Henry and Amalia of Solms*, inv. L155 and inv. L156 (on long-term loan from the House of Orange-Nassau Historic Collections Trust, The Hague)
 Sponsored by the Johan Maurits Compagnie Foundation
 - Gerrit Houckgeest, *The Tomb of William the Silent in the Nieuwe Kerk in Delft*, inv. 58
 Sponsored by Palladio Groep
 - Paulus Moreelse, *Self-Portrait*, inv. 118
 Sponsored by the Johan Maurits Compagnie Foundation

Provenance Research

The Mauritshuis makes every effort to take a proactive approach in researching provenance for the years 1933-1945. For this reason, the museum took on an external researcher temporarily in 2015 in order to investigate the provenances of ten works in depth for which there were striking gaps. The research will continue in coming years.

Collection Catalogue of Genre Pictures

One of the Mauritshuis’s core tasks is to research its own collection of paintings and make them accessible. After publication of collection catalogues for the history paintings (1993) and portraits (2004), in 2009 the Collection Department started research for the next catalogue in the series: about genre paintings. Art-historical research and analysis of materials and techniques continued in the year under review. The collection catalogue is scheduled for publication in the autumn of 2016.

Curators Grant

The Prins Bernhard Cultuurfonds awarded the Mauritshuis the Curators Grant in the year under review. In 2016 a junior curator will be recruited for an exhibition about early seventeenth-century still lifes with the depiction of food at the core. This exhibition will be staged in 2017.

Partner in Science

In collaboration with Royal Dutch Shell

- Research into the materials and techniques used by Jan Steen
 As part of the collaboration with Shell, a joint research project into the work of Jan Steen was started in 2012, which was continued in the year under review.

› See Mauritshuis Annual Report 2013, pp. 45-46

- Research into the materials and techniques of Rembrandt’s *Saul and David*, inv. 612

Science4Arts

› See Mauritshuis Annual Report 2012, pp. 45-46

In collaboration with Delft University of Technology, the University of Amsterdam and the Netherlands

Organisation for Scientific Research

- Participation in the ReVisRembrandt and PAinT projects continued in the year under review.

The Rembrandt Database

› See Mauritshuis Annual Report 2012, p. 45

In collaboration with the RKD-Netherlands Institute for Art History

The Mauritshuis remained involved in this project in an advisory role during the year under review.

Conservations and Treatments

Paulus Moreelse, *Self-Portrait*, inv. 118 (completed in 2015)

Rembrandt, *Saul and David*, inv. 621 (completed in 2015)

Fransise de Goltz, *Portrait of an Officer*, inv. 427

Jan van Goyen (possibly), *Landscape with Bridge, known as ‘The Small Bridge’* inv. 566

Gerrit van Honthorst, *Portrait of Stadholder Frederick Henry*, inv. L155 (on long-term loan from the House of Orange-Nassau Historic Collections Trust, The Hague)

Gerrit van Honthorst, *Portrait of Amalia of Solms*, inv. L156 (on long-term loan from the House of Orange-Nassau Historic Collections Trust, The Hague)

Louis-Gabriel Moreau the Elder, *Elegant Company in a Garden*, inv. 861

Jan Anthonisz van Ravesteyn (and studio), *Portraits of Officers*, inv. 139, 140, 141, 142, 143, 144, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 438, 439, 455, 456, 457

Esaias van de Velde, *Merry Company in a Park*, inv. 199

Anonymous (Italy), *Female Figure (A Goddess?)*, inv. 349

Pieter Claesz, *Vanitas Still Life*, inv. 943 (to be completed in 2016)

Pieter Claesz, *Still Life with Lighted Candle*, inv. 947 (to be completed in 2016)

Adriaen van Ostade, *Peasants at an Inn*, inv. 128 (to be completed in 2016)

Adriaen van Ostade, *The Fiddler*, inv. 129 (to be completed in 2016)

Lectures at the Mauritshuis (selection)

During the year under review the management and staff gave many lectures, interviews and guided tours for the museum’s external contacts. Some highlights are given below.

Art–Historical and Technical Research on Jan Steen and Genre Painting in the Mauritshuis
Workshop for master’s and doctoral research students
In collaboration with the Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis (art history research school)
23 April

- A. van Suchtelen, ‘Introduction to the research project on Jan Steen and the catalogue of genre paintings in the Mauritshuis’
- E. Buijsen, ‘Interactive discussion about the functions and use of collection catalogues in and outside museums’
- S. Meloni, ‘Introduction to technical research at the Mauritshuis’

Course Dutch Art of the Golden Age: Tradition and Innovation
In collaboration with the Amsterdam Maastricht Summer University, the Rijksmuseum and the RKD-Netherlands Institute for Art History
26 Augustus

- A. van Suchtelen, ‘Cataloguing the genre paintings in the collection of the Mauritshuis’
- S. Meloni, ‘Jan Steen: Technical research in the Mauritshuis’

CODARTfocus Den Haag
In collaboration with CODART
30-31 August

How to present results of technical research to a wider audience: The case of Saul and David

- Q. Buvelot, ‘Rembrandt in the Mauritshuis: Work in Progress’
- C. Pottasch, ‘Conservation and conservation research provide insight into Rembrandt paintings in the Mauritshuis’
- E. Gordenker, ‘The exhibition *Rembrandt? The case of Saul and David*’

The programme also included a visit to the Prince William V Gallery, Huis Schuylenburch, a private collection, the Mauritshuis and the Binnenhof.

Lectures Given outside the Mauritshuis by Staff

G. –J. Borgstein
- see E. Runia

K. Brakenhoff
- ‘The Frick Collection’, Tefaf, Maastricht, 15 March
- Lecture, University of Antwerp, Antwerp, 1 December

E. Buijsen
- Talk, Picture Frame Platform in the Netherlands, Dordrechts Museum, Dordrecht, 16 June

Q. Buvelot
- ‘Framing [Ferdinand] Bol’, Conference *Govert Flinck and Ferdinand Bol: Rising Stars in Rembrandt’s Amsterdam*, Queen’s University, Bader International Study Centre, Herstmonceux, 18 July
- ‘Dutch Paintings from the Golden Age’, The European Space Research and Technology Centre (Estec), Noordwijk, 18 November
- ‘“Bijzonderheden Prins Mouritz Huis”’: Notities over het Mauritshuis door Rudolph van Olden’, Geschiedkundige Vereniging Die Haghe, The Hague, 17 December

F. Cliné
- ‘Het digitale conditierapport van het Mauritshuis’, TextielMuseum, Tilburg, 12 June

E. Gordenker
- ‘Connoisseurship Revisited: The case of *Saul and David*’, *Renaissance Society of America Annual Conference* (Session: ‘The Power of Images’ III – in honour of David Freedberg), Berlin, 28 March
- ‘Van beeld naar woord: De zaak *Saul en David*’, International Conference, Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Amsterdam, 17 August
- Keynote speaker, NN Group International Conference 2015, Katwijk, 3 December

I. Hoekstra
- ‘Het echte Meisje bij je thuis’, MuseumNext, Geneva, 21 April (with S. Verdel)
- ‘Het echte Meisje bij je thuis’, Museum Conference, Soest, 11 May (with S. Verdel)
- see also S. Meloni

S. Meloni
- ‘How to combine and interpret the results of macro XRF scanning, handheld XRF and x-sections’, Conference *Portable X-Ray Fluorescence Spectrometry (handheld and macro): Friend or foe?*, Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL), Maastricht, 10 July (with S. Smelt)
- ‘Hiding in the background: Painting out two non-original coat of arms on Frans Hals’s portraits of Jacob Olycan and Aletta Hanemans’, Poster Presentation *III International Meeting on Retouching of Cultural Heritage (RECH III)*, Porto, 23-24 October
- ‘Vivid Colours in the Golden Room: An educated but tentative reconstruction of an ensemble by Pellegrini in the Mauritshuis’, poster presentation *ICON-Conference:*

Appearance and Reality, Examining Colour change in Paintings, London, 9 October (with C. Pottasch, I. Hoekstra)

C. Pottasch
- ‘Analysis of old master paintings by direct temperature-resolved time-of-flight mass spectrometry (DT-TOFMS)’, Poster Presentation *Seventh International Symposium on the Separation and characterization of natural and synthetic macromolecules (SCM-7)*, Amsterdam, 28-30 January (with A. van Loon, W. Genuit, S. Smelt)
- ‘Analysis of old master paintings by direct temperature-resolved time-of-flight mass spectrometry: Some recent developments’, Poster Presentation *Technart2015*, Catania, 27-30 April (with A. van Loon, W. Genuit, S. Smelt, P. Noble)
- ‘Bringing the Rembrandt back to life. The retouching of the *Saul and David* by Rembrandt’, *III International Meeting on Retouching of Cultural Heritage (RECH III)*, Porto, 23-24 October (with S. Smelt)

D. Raterink
- ‘Best Practice’, Platform Museum Locaties, The Hague, 24 November

E. Runia
- ‘Het mooiste uit de natuur: Bloemstillevens in de Gouden Eeuw’, Nederlandse Rozenvereniging, Rhenen, 14 March
- ‘De eerste bloemstillevens in de schilderkunst’, Museum het Hannemahuis, Harlingen, 20 September
- Training voor rondleiders, Museon, The Hague, 16 October (with G.J. Borgstein)

S. Smelt
- see S. Meloni and C. Pottasch

A. van Suchtelen
- ‘Hollandse zelfportretten’, HOVO, Hofwijck, Voorburg, 14 October
- ‘Hollandse zelfportretten’, Vrienden van Museum van Loon, Museum van Loon, Amsterdam, 9 November
- Speech during the opening of *Jan van Scorel: Een hemelse ontdekking*, Frans Hals Museum, Haarlem, 13 November
- ‘Hollandse zelfportretten’, Historisch Gezelschap ‘s Gravenhage, The Hague , 30 November

S. Verdel
- see I. Hoekstra

L. van der Vinde
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, Dordtse Kunstkring, Dordrecht, 18 February
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, De Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte, The Hague, 24 March
- ‘The Frick Collection: Kunstschatten uit New York’, Kasteel de Wittenburg, Wassenaar, 28 March
- ‘Meisje met de parel’, Lowlands (in collaboration with ARTtube), Biddinghuizen, 21 August

Mauritshuis Publications

- *The Frick Collection: Art Treasures from New York*, The Hague-Zwolle 2015
Exhibition catalogue by L. van der Vinde, M. Iacono and A. Lenders (also published in Dutch)
- *Dutch Self-Portraits of the Golden Age*, The Hague-Zwolle 2015
Exhibition catalogue by A. van Suchtelen (also published in Dutch)
- *Masters of the Everyday: Dutch Artists in the Age of Vermeer*, London 2015
Catalogue of exhibitions in London (2015-2016), Edinburgh (2016) and the Mauritshuis (2016-2017) by D. Shawe-Taylor and Q. Buvelot (also published in Dutch)
- *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nos. 1-3
Edited by A. Lenders and E. Runia (bilingual edition)
- *Royal Picture Gallery Mauritshuis: Prince William V Gallery: Annual Report 2014*, The Hague 2015
Edited by M. Goverde (bilingual edition)

Other Publications by Staff

Excluding publications in *Mauritshuis in focus* 28 (2015), nos. 1-3

K. Brakenhoff
- *Economische impact van het Mauritshuis* (with H. van Midden, B.J. Otter, Deloitte)

E. Buijsen
- ‘De *Sinne-cunst* van Adriaen van de Venne in theorie en praktijk’, *Oud Holland* 128 (2015), pp. 83-124
- ‘Adriaen Pietersz. van de Venne (Delft 1589-1662 The Hague), *A Winter Landscape with Crowds of Figures on the Ice before a Town*’, in *Dutch and Flemish Old Master Paintings: Johnny van Haeften*, London 2015, no. 30

Q. Buvelot
- ‘A newly discovered letter to Arnold Houbraken on the life of Paulus Potter’, *The Burlington Magazine* 157 (2015), pp. 92-96
- ‘“Bijzonderheden Prins Mouritz Huis”’: Notities over het Mauritshuis door Rudolph van Olden (1752-1828)’, *Jaarboek Geschiedkundige Vereniging Die Haghe* (2015), pp. 96-111

M. Goverde
- ‘A personal contribution to the promotion of printmaking in nineteenth-century Belgium: Adolphe Siret’s (1818-1888) private collection revealed’, in I. Goddeeris, N. Goldman (eds.), *Animateur d’art*, Brussels 2015, pp. 185-198 (with S. Van Ooteghem)

A. Lenders
- ‘Clara Peeters, Still Life with Cheeses, Almonds and Pretzels’, ‘Floris Claesz. van Dijck, Still life with cheese’, in J. van Campen, F. Diercks, K. Corrigan (eds.), *Asia in Amsterdam: The Culture of Luxury in the Golden Age*, Amsterdam (Rijksmuseum), Salem (Peabody Essex Museum) 2015-2016, no. 66, pp. 254-255, no. 69, pp. 258-270

Awards and Nominations

C. Pottasch

- ‘Breaking new ground: Investigating Pellegrini’s use of ground in the Golden Room of the Mauritshuis’, in H. Evans, K. Muir (eds.), *Studying 18th-Century Paintings and Works of Art on Paper, CATS Proceedings II*, Copenhagen, 2015, pp. 16-30 (with S. Smelt, R. Haswell)
- ‘Tracking the transformation and transport of arsenic sulfide pigments in paints: Synchrotron based X-ray micro-analyses’, *The Royal Society of Chemistry*, JAAS 2015 online publication (with K. Keune, J. Mass, F. Meirer, A. van Loon, A. Hull, J. Church, E. Pouyet, M. Cottegh. A. Mehtai)
- ‘Uit het veld. Gereedschap. Retoucheermedium: Lascaux Water Resoluble Medium 2035’, *Au Courant: Verenigingsblad van Restauratoren Nederland*, 2015, no. 10, pp. 5-6 (with S. Smelt)

S. Smelt

- see C. Pottasch

A. van Suchtelen

- *Baptism of Christ – Jan van Scorel in Haarlem*, Haarlem (Frans Hals Museum), 2015 (with J. Koenen, J. Roeders)

Awards

- Gold Project Excellence Award 2015, category Mauritshuis Building for the Future – building project, presented by IPMA
- NRP Golden Phoenix Renovation, category Renovation (Hans van Heeswijk architecten), presented by NRP Golden Phoenix
- Golden Award Montreux – Gold Medal, category Events/ Spatial Communication – Cultural Event/Charity – Mauritshuis Opening Ceremony, presented by Advertising & Multimedia Festival
- Third Prize, category Entertainment & Event Promotion in Direct Mail & Collateral Materials – Opening Campaign, presented by Stichting Adverteerders Nederland
- ADCN Bronze Lamp, category Outdoor Bronze– The Mauritshuis – ‘The Girl with a Pearl Earring’ (Bureau KOEN – Publicis), presented by Art Directors Club Nederland
- ADCN Bronze Lamp, category Brand/Communication Design Mauritshuis – ‘Mauritshuis’ (Studio Dumbar), presented by Art Directors Club Nederland
- Best Scenography for a Temporary Exhibition 2nd place, on the occasion of the exhibition *Rembrandt? The Case of Saul and David*, presented by International Design Communication Awards
- Meeting Venue of the Year, Western Region, presented by Meetings Magazine
- Traveler’s Choice Award 4th place, category The Ten Best Dutch Museums, presented by TripAdvisor

Nominations

- Concrete Award 2015, category Non-Residential Building, presented by the Dutch Concrete Association
- Gouden Struis, category Culture Marketing Award, presented by Cultuurmarketing awards

Human Resources

Service Anniversaries

- 10 years: Marianne van der Kruit-Verbiest, Lea van der Vinde
- 12.5 years: Simone Hollen-de Korte, Gietha Natha, Fehmi Pilat
- 25 years: Carol Pottasch

Sickness Absence

- Sickness absence resulting from non-work-related circumstances in the year under review was 3.75%, up from 1.89% in the year before.

Education and Training

- Courses for the award of first aid certificates were organized in the Facilities Management Department. The annual emergency response team exercise took place. Staff in other departments attended conferences, seminars and courses in relevant professional fields.

Staff Council, as at 31 December 2015

- Iris van Eendenburg *Chair*
- Sandra Verdel *Secretary*
- Faye Cliné *Member*
- Claudia Lin *Member*

Employees (FTE = full time equivalent), as at 31 December 2015

Management

- Gordenker, dr. Emilie *Director*
- Moussault, Victor *Deputy Director*

Collection

- Buijsen, drs. Edwin *Head of Collection*
- Buvelot, drs. Quentin *Senior Curator*
- Cliné, Faye *Registrar*
- Goverde MA, Milou *Assistant Curator/ Trainee* (0,89 fte)
- D’Hont MA, Lieve *Conservator* (0,89 fte)
- Hoorn, Boy van den *Exhibition Technical Coordinator*
- Meloni, drs. Sabrina *Conservator*
- Pottasch, drs. Carol *Senior Conservator* (0,89 fte)
- Sibbing, Bibian *Conservation Technician / Framing Technician* (0,89 fte)
- Smelt MA, Susan *Conservator* (0,44 fte)
- Suchtelen, drs. Ariane van *Curator* (0,89 fte)
- Vandivere, dr. Abbie *Conservator* (0,89 fte)
- Vinde, drs. Lea van der *Curator*

Education

- Runia, drs. Epcó *Head of Education* (0,89 fte)
- Borgstein, drs. Geert-Jan *Adult Education Assistant* (0,89 fte)
- Gilsing MA, Janneke *Youth Education Assistant* (0,89 fte)

Marketing

- Brakenhoff BA, drs. Koen *Head of Marketing*
- Aggelen, Sarah van Coördinator *Service Desk Coordinator* (0,89 fte)
- Eendenburg MA, Iris van *Receptions Assistant*
- Hoekstra, Ivo *Multimedia Producer*
- Hollen-de Korte, Simone *Sales Coordinator* (0,89 fte)
- Klapwijk MA, Alexander *Marketing Communication Assistant* (0,89 fte)
- Nijhuis, Merel *Assistant Public Affairs*
- Raterink, Denise *Sales Coordinator* (0,67 fte)
- Schreurs, Elske *Media and Publicity Assistant*
- Straetmans, drs. Bernadette *Public Affairs Assistant*
- Verdel MA, Sandra *Online Communication Assistant* (0,89 fte)
- Wit, Jacqueline de *Assistant Planning*

Development

- Koopmans MA, Boudewijn *Head of Development*
- Duschka-Holties, Catharina *Development Assistant* (0,67 fte)
- Gemert, dr. Stefanie van *Friends Office Assistant* (0,67 fte)

Finance

- Martinez MBA, Giovanna *Head of Finance*
- Kozacova-Knap Fedorkova, Liana *Finance Assistant* (0,89 fte)
- Kruit-Verbiest, Marianne van der *Finance Assistant*

Facilities Management

- Plas, Marty *Head of Facilities Management*
- Koopman, Philip *Technical Assistant*
- Mahabier, Vinod *Building Management Assistant*
- Safety and Security Coordinator
- Safety and Security Operations Manager
- Senior Security Staff (6)
- Security Staff (14)

Project Management

- Wösten BA, Hedwig *Project Manager*

Human Resources

- Ligtenberg-Meerdink, drs. Anneloes *Human Resources Advisor* (0,56 fte)

Administration

- Bakker, Hilda *Director’s Personal Assistant*
- Stoffers-Gombault, Eveline *Deputy Director’s Personal Assistant*

Shop

- Van den Heuvel, Hannah *Head of Purchasing*
- Reinecke, Mirko *Stock Management Assistant*

Loans

Short-Term Loans Received

(as at 31 December 2015: 119 works)

For the 52 works loaned for the exhibition *Mauritshuis*:

The Building see *Mauritshuis: The Building*, The Hague-Zwolle 2014, pp. 290-292.

Seventeen paintings, nine drawings, seven sculptures and three works of decorative art were loaned by The Frick Collection, New York, for the exhibition *The Frick Collection – Art Treasures from New York*. See *The Frick Collection: Art Treasures from New York*, The Hague-Zwolle 2015, pp. 48-125.

Three paintings, two drawings and one print were loaned by Dutch and foreign museums for the exhibition *Rembrandt? The Case of Saul and David*. See *Mauritshuis in focus* 28 (2015), no. 2.

Twenty-two paintings, one print and one book were loaned by Dutch and foreign museums, institutions and private individuals for the exhibition *Dutch Self-Portraits of the Golden Age*, The Hague-Zwolle 2015, pp. 118-121.

A painting (*Portrait Don Diego de Acedo* by Diego Velázquez) was loaned by the Museo Nacional del Prado, Madrid, for the focus exhibition *Velázquez in the Gallery*.

Outgoing Short-Term Loans to Exhibitions in the Netherlands and Abroad (as at 31 December 2015: 44 paintings)

Adriaan de Lelie and the Eighteenth-Century Family Portrait

Amsterdam, Museum Van Loon

October 2014 - January 2015

Wybrand Hendriks, *Portrait of Jacob Feitama and his Wife, Elisabeth de Haan*, inv. 827

Emotions: Pain and Pleasure in Dutch Painting of the Golden Age

Haarlem, Frans Hals Museum

October 2014 - February 2015

Nicolaes Moeyaert, *The Triumph of Bacchus*, inv. 395

Jan Steen, *The Tooth-Puller*, inv. 165

Courtly Rivals in The Hague: Elizabeth Stuart & Amalia of Solms

The Hague, Haags Historisch Museum

October 2014 - March 2015

Michiel van Mierevelt, *Portrait of Friedrich V*, inv. 101

Rembrandt: The Late Works

London, The National Gallery

October 2014 - January 2015

Late Rembrandt

Amsterdam, Rijksmuseum

February - May 2015

Rembrandt, *Self-Portrait*, inv. 840

Rembrandt, *Portrait of an Elderly Man*, inv. 1118

Pleasures and Fear: Expressions of Dread

Vienna, Gemäldegalerie Akademie der bildenden Künste

December 2014 - March 2015

Antonio Zanchi, *Sisyphus*, inv. 335

Pjutton en beukers: Frisian Children's Portraits 1550–1800

Franeker, Museum Martena

December 2014 - May 2015

Jacob Backer, *Portrait of a Boy in Grey*, inv. 747

Pleasure & Piety: The Art of Joachim Wtewael (1566–1638)

Utrecht, Centraal Museum

February - May 2015

Washington, The National Gallery of Art

June - October 2015

Houston, The Museum of Fine Arts

November 2015 - January 2016

Joachim Wtewael, *Mars and Venus Surprised by Vulcan*, inv. 223

Henri de Fromantiou: Royal Illusions

Maastricht, Bonnefantenmuseum

March - June 2015

Willem van Aelst, *Still Life with Partridges*, inv. 3

Jan Baptist Weenix, *Dead Partridge, Hanging from a Nail*, inv. 940

Rubens in Private: The Master Portrays his Family

Antwerp, Rubenshuis

March - June 2015

Peter Paul Rubens, *Portrait of a Man*, possibly Peter van Hecke, inv. 1131

Peter Paul Rubens, *Portrait of a Woman*, possibly

Clara Fourment, inv. 1132

In the Dunes

The Hague, Haags Historisch Museum

April - September 2015

Pieter Post, *Dune Landscape with Haystack*, inv. 970

From Goltzius to Van Gogh: Drawings & Paintings from the P. and N. de Boer Foundation Amsterdam, P. & N. de Boer Foundation

April - May 2015

Joachim Beuckelaer, *Kitchen Scene with Christ at Emmaus*, inv. 965 (on long-term loan from the P. & N. de Boer Foundation, Amsterdam, since 1960)

Lucas Cranach the Younger: Discovery of a Matser

Wittenberg, Collegium Augusteum

June - November 2015

Lucas Cranach the Younger, *Portrait of a Man with a Red Beard*, inv. 890

Lucas Cranach the Elder, *Portrait of Philipp Melanchton*, inv. 891

24 Hours with William: King of the Netherlands and Belgium

The Hague, National Archive

August 2015 - June 2016

Antoon François Heijligers, *Interior of the Rembrandt Room in the Mauritshuis in 1884*, inv. 1055

Schalcken: Gemalte Verführung

Cologne, Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud

September 2015 - January 2016

Godfried Schalcken, *Lady at a Mirror by Candlelight*, inv. 159

Godfried Schalcken, *The Doctor's Examination*, inv. 161

Godfried Schalcken, *Portrait of Diederick Hoeyffft (1648-1719)*, inv. 708

Godfried Schalcken, *Portrait of Isabella Agneta Deutz (1658-1694/96)*, inv. 709

Joie de vivre

Lille, Palais des Beaux-Arts

September 2015 - January 2016

Frans Hals, *Laughing Boy*, inv. 1032

Govert Flink: Reflecting History

Cleves, Museum Kurhaus Kleve

October 2015 - January 2016

Govert Flinck, *Portrait of a Man, Aged Forty-Four*, inv. 866

Govert Flinck, *Girl by a High Chair*, inv. 676

Kennerschap: Geen Cuyp, wel Calraet

The Hague, Museum Bredius

October 2015 - January 2016

Aelbert Cuyp (?), *Portrait of a Girl with Peaches*, inv. 829

Aelbert Cuyp (manner of), *Cattle by a River*, inv. 821

Aelbert Cuyp (manner of), *Migrating Peasants in a Southern Landscape*, inv. 963

Masterworks in Dialogue: Eminent Guests for the Anniversary

Frankfurt, Städel Museum

October 2015 - January 2016

Willem van Haecht, *Apelles Painting Campaspe*, inv. 266

Class Distinctions: Dutch Painting in the Age of Rembrandt and Vermeer

Boston, Museum of Fine Arts

October 2015 - January 2016

Ludolf Bakhuysen, *The Arrival of Stadholder-King William III in de Oranjepolder*, inv. 6

Gerrit Berckheyde, *A Hunting Party near the Hofvijver in The Hague, Seen from the Plaats*, inv. 796

Isack van Ostade, *Travellers outside an Inn*, inv. 789

Jan Steen, *Portrait of Jacoba Maria van Wassenaer, known as ‘The Poultry Yard’*, inv. 166

Asia > Amsterdam: Luxury in the Golden Age

Amsterdam, Rijksmuseum

October 2015 - January 2016

Clara Peeters, *Still Life with Cheeses, Almonds and Pretzels*, inv. 1203

Godfried Schalcken, *A Useless Moral Lesson*, inv. 160

Dutch Dining: Four Centuries of Table Settings

The Hague, Gemeentemuseum Den Haag

October 2015 - February 2016

Cornelis Troost, *Rumor erat in casa (There was a commotion in the house)*, inv. 189

Masters of the Everyday: Dutch Artists in the Age of Vermeer

London, The Queen’s Gallery

November 2015 - February 2016

Gerrit Dou, *The Young Mother*, inv. 32

Vermeer’s The Little Street Discovered

Amsterdam, Rijksmuseum

November 2015 - March 2016

Pieter de Hooch, *A Man Smoking and a Woman Drinking in a Courtyard*, inv. 835

Power Flower: Floral Still Lifes in the Netherlands (1580–1750)

Antwerp, Museum Rockoxhuis

November 2015 - March 2016

Balthasar van der Ast, *Flowers in a Wan-Li Vase*, inv. 1073

Rachel Ruysch, *Vase of Flowers*, inv. 151

Objects Received on Long-Term Loan (as at 31 December 2015: 68 works, of which 53 are paintings and 15 are other objects)

› See Mauritshuis Annual Report 2013, pp. 69-71 and Mauritshuis Annual Report 2014, p. 14

There were the following changes in 2015:

Ludger tom Ring the Younger, *Narcissi, Periwinkles and Violets in a Ewer*, inv. 1212 (on long-term loan from the Friends of the Mauritshuis Foundation)

Gerrit van Honthorst, *Portrait of Frederick Henry of Orange-Nassau (1584–1647)*, inv. L155 (on long-term loan from the House of Orange-Nassau Historic Collections Trust, The Hague)

Gerrit van Honthorst, *Portrait of Amalia of Solms-Braunfels (1602–1675)*, inv. L156 (on long-term loan from the House of Orange-Nassau Historic Collections Trust, The Hague)

Objects Given on Long-Term Loan in the Netherlands (as at 31 December 2015: 129 works, being 103 paintings, 5 drawings, 16 sculptures and 5 other objects)

› See Mauritshuis Annual Report 2013, pp. 71-77 and Mauritshuis Annual Report 2014, p. 14

There were the following changes in 2015:

Pieter Lastman, *The Raising of Lazarus*, inv. 393 (returned to the Mauritshuis by Museum De Lakenhal, Leiden, in connection with renovation of the latter)

Jan Anthonisz van Ravesteyn and workshop, *Portraits of Officers*, inv. 140, 141, 144, 414, 418, 422, 423, 426, 438, 439, 457 and Fransise de Goltz, *Portrait of an Officer*, inv. 427 (returned to the Mauritshuis by Het Loo Palace, Apeldoorn for the exhibition In and Out of Storage, 2016)

Objects Given on Long-Term Loan outside the Netherlands (as at 31 December 2015: 6 items; 4 paintings and 2 pastels)

› See Mauritshuis Annual Report 2013, pp. 77-78 and Mauritshuis Annual Report 2014, p. 14

Summary Financial Report

Balance sheet as at 31 December 2015 and 31 December 2014

Amounts in thousands of euros

Assets	As at 31 December 2015	As at 31 December 2014
Tangible fixed Assets		
1 Inventory	293	340
Financial fixed Assets		
1 Deferred overdue maintenance payment	477	513
Total fixed assets	770	853
Current assets		
1 Stock	7	5
- Other stocks	7	5
2 Receivables	2,137	2,224
- Accounts receivable	496	823
- Tax and social security contributions	298	37
- Other receivables and accrued assets	1,343	1,364
3 Cash at bank and in hand	18,289	12,973
Total Current Assets	20,433	15,202
Total Assets	21,203	16,055

Balance sheet as at 31 December 2015 and 31 December 2014

Amounts in thousands of euros

Liabilities	As at 31 December 2015	As at 31 December 2014
Own funds		
1 General reserve	4,082	3,615
2 Appropriated reserve		
- For museum objectives	21	37
- For operations	368	303
- Other special reserves	3,226	3,126
3 Appropriated funds		
- Appropriated Ministry of Education, Culture and Science fund	519	197
- Appropriated building fund		100
Total own funds	8,216	7,378
Purchasing funds	8,295	6,528
Provisions		
1 Service anniversaries provision	22	21
2 Sponsor obligations provision	177	310
3 Major maintenance provision	809	
Total provisions	1,008	331
Debts		
Long-term debts	27	60
1 Other long-term debts	27	60
Current debts	3,657	1,758
1 Accounts payable	2,032	509
2 Tax and social security contributions	139	234
3 Other debts, accrued liabilities and deferred income	1,486	1,015
Total debts	3,684	1,818
Total liabilities	21,203	16,055

Statement of income and expenditure 2015 and 2014
Amounts in thousands of euros

	2015	2014
Income		
Grant	4,683	5,132
Admission ticket proceeds	4,493	2,981
Sponsorship revenue	477	151
Other contributions	2,560	4,562
Sales proceeds	84	76
Other direct proceeds	348	204
Other indirect proceeds	434	158
Total income	13,079	13,264
Expenditure		
Personnel costs		
Salaries	3,649	3,401
Temporary staff	877	959
Training costs	24	21
Other personnel costs	136	251
Total personnel costs	4,686	4,632
Depreciation		
Operations inventory	101	96
Museum inventory	6	5
Total depreciation	107	101
Other costs		
Rents	1,548	802
Premises costs	1,417	412
Organization costs	771	838
Activity costs	2,071	5,030
Total other costs	5,807	7,082
Total expenditure	10,600	11,815
Balance from ordinary operations	2,479	1,449
Financial income and expenditure		
Interest income	126	166
Total financial income and expenditure	126	166
Change in purchasing funds	-/- 1,767	-/- 1,716
Operating result	838	-/-101

The Prince William V Gallery is an integrated part of operations.

Explanatory Notes to the Balance Sheet of 31 December 2015

General accounting principles

The financial statements were prepared largely in accordance with accounting standards for fundraising institutions and the rules of the Ministry of Education, Culture and Science.

The valuation and determination of the result are based on historical costs. Insofar as not stated otherwise, assets and liabilities are included at nominal value. Income and expenditure are allocated to the year they relate to, regardless of whether they led to receipts or expenditure. Income is only included in so far as it was received as at the balance sheet date. Expenses and risk originating prior to the end of the year under review are taken into account if they became known prior to preparation of the financial statements.

The principles used for valuation and determination of the result have not changed since the previous year.

Amounts are rounded to the nearest thousand euros.

General

Reflections on 2015 and the financial result

The year under review was the first full year that the museum was open after the reopening in June 2014. National and international interest and coverage in the media remained at a high level, as demonstrated by among other things the number of visitors. The 2015 financial result benefitted primarily from the following four developments:

- higher admission ticket sales from increased numbers of museum visitors
- higher income from room hire
- increase in other contributions
- lower depreciation charges

Admission ticket proceeds

The income from selling admission tickets increased because there were more visitors than expected. The museum had estimated 440,000 visitors, whereas the actual number was 500,476. The average price of admission also rose in both the Mauritshuis and the Prince William V Gallery.

Income from room hire

Income from exclusive receptions was higher because there were more events in the museum than expected.

Other contributions

The contributions received for projects that could not be funded from normal operations went up. The amounts involved were donated by the Friends of the Mauritshuis Foundation, the Johan Maurits Compagnie Foundation, the Confrérie Pictura and the Dutch Masters Foundation.

Lower depreciation charges

The building costs in 2014 were met in full with funds from operations and were not entered as assets. This is why the depreciation charges in 2015 were lower than estimated.

Property

In 2015 the Mauritshuis entered into a two-year rental agreement with the Central Government Real Estate Agency (RVB) as a transition arrangement before the new accommodation system comes into force on 1 January 2017. In anticipation of the new system, the Mauritshuis is the first former national museum to independently carry out the complete management and maintenance of the buildings and building service systems. A long-term maintenance plan for the next thirty years was prepared in 2015. It is expected that the payment that will be received from 2017 onwards will not be sufficient to cover the costs for the entire period. It is moreover likely that there will be unforeseen expenditure. This is why the Mauritshuis has made a provision of € 809,200 for major maintenance.

In financial terms 2015 was a good year for the Mauritshuis, with a positive result of € 838,600. After approval by the Supervisory Board, in accordance with the proposed profit appropriation for 2015 the management will add the result to the different parts of the museum's own funds.

Assets

Tangible fixed assets

The Mauritshuis and Prince William V Gallery buildings are the property of the Dutch state and are rented from the RVB. Most of the collection is government property.

The Friends of the Mauritshuis Foundation is an important external source of loans. Long-term loans from third parties account for a relatively small part of the collection held by the museum.

1. Inventory

- Purchases above € 1,000 are considered to be investments and are entered on the balance sheet as assets.
- In 2015 € 102,800 was invested in automation, security and inventory.
- The value of tangible fixed assets used for the museum's objective was € 36,400 as at 31 December.
- The value of tangible fixed assets used for operations was € 254,900.

Financial fixed assets

Following the creation of the long-term lease between Sociëteit De Witte and the RVB, the receivable for overdue maintenance of the Plein 26 building owed to Sociëteit De Witte by the Mauritshuis was transferred to the RVB. The receivable due from the RVB has been entered as an amount of € 47,700.

Current assets

1. Stocks

- The Mauritshuis's administrative stock consists of museum admission tickets and car parking tickets.

2. Receivables

- Accounts receivable are amounts yet to be received from supporting foundations, room hire and the tax authorities.
- The accrued assets consist mostly of funds to be received from the BankGiro Loterij (€ 496,300), the final instalment of the ERDF grant for the building project, money yet to be received from the Stichting Museumkaart (museum ticket foundation), interest yet to be received and prepaid invoices.
- Interest for the last quarter of 2015 will be received at the beginning of January 2016.

3. Cash at bank and in hand

- The balances of the foreign currency accounts on the balance sheet date were calculated using the exchange rates on that date.

Liabilities

Own funds

The Mauritshuis's own funds as at 31 December 2015 amounted to € 8,216,400.

This was € 838,600 more than the year before as a consequence of the positive result.

The general reserve of € 4,082,200 is a continuity reserve. According to the guidelines of the Fundraising Institutions Association, this reserve may increase to 1.5 times the normal operating costs (including personnel, accommodation, office and general costs). In 2015 the Mauritshuis's normal operating costs were approximately € 8,546,500. Should income drop, among other things this reserve can be used to pay the personnel costs for one year, which amount to € 3,833,300.

After distribution of the profits, the appropriated Ministry of Education, Culture and Science fund increased by € 322,000 to € 519,300.

The result has been distributed as follows:

Result 2015

Amounts in euros

Result		838,600
Transfer to appropriated reserves		
- To operations reserve	<u>-/-66,200</u>	<u>-/-66,200</u>
Total transfer to appropriated reserves		772,400
Transfer from appropriated reserves		
- Release of assets for objective	<u>16,800</u>	<u>16,800</u>
Total transfer from appropriated reserves		16,800
Result after Transfers		789,200
Transfer to Special Ministry Fund	<u>-/-322,000</u>	<u>-/-322,000</u>
To the General Reserve		467,200

Independent Auditors' Report

To: the board of directors of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

The accompanying summary financial statements on page 42 to 48, which comprise the summary balance sheet as at 31 December 2015, the summary statement of income and expenditure for the year then ended, and related notes, are derived from the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis for the year 2015. We expressed an unqualified audit opinion on those financial statements in our report dated 30 March 2016. Those financial statements, and the summary financial statements, do not reflect the effects of events that occurred subsequent to the date of our report on those financial statements.

The summary financial statements do not contain all the disclosures required by the Guideline for annual reporting 650 "Charity organisations" of the Dutch Accounting Standards Board. Reading the summary financial statements, therefore, is not a substitute for reading the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis.

Board of directors' responsibility

The board of directors is responsible for the preparation of a summary of the audited financial statements in accordance with the notes on the financial statements.

Auditors' responsibility

Our responsibility is to express an opinion on the condensed financial statements and the related explanatory notes based on our procedures, which we conducted in accordance with Dutch Law, including the Dutch Standard 810 "Engagements to report on summary financial statements".

Opinion

In our opinion, the summary financial statements derived from the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis for the year 2015 are consistent, in all material respects, with those financial statements, in accordance with the notes to the financial statements.

Rotterdam, 13 May 2016
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A.E. Gerritsma RA

Provisions

1. The service anniversaries provision relates to the financial obligations to employees for future service anniversaries in accordance with the collective bargaining agreement.
2. The sponsor obligations provision concerns sums that are spent to meet obligations arising from sponsorship agreements.
3. A provision has been made in regard to future maintenance of and repairs to the buildings and the building service systems.

Debts

Long-term debts:

1. Other long-term debts

The long-term debt of € 27,000 is the total of outstanding loans taken out to purchase three paintings. The outstanding amounts are being donated to the Mauritshuis in annual instalments.

Current debts

The current debts increased by € 1,898,100 to € 3,656,200. These consist primarily of payments received in advance for two exhibitions (*In and Out of Storage and Hollanders in the House* (working title)), an unpaid RVB rent invoice for € 1,445,300, outstanding tax, and reservations for staff holidays and holiday pay.

The balance sheet increased by € 5,148,200 to € 21,203,000. This was due mainly to the positive operating result, money to be received from the BankGiro Loterij and the unpaid RVB rent invoice.

Rights and liabilities not shown on the balance sheet

Liabilities during the next five years amount to € 7,634,500:

- The basic grant from the Ministry for Education, Culture and Science for the 2013-2016 period is € 17,834,292, in accordance with the grant letter of 18 September 2012, reference 437736.
- No obligations are included in the balance sheet for the rent of the Mauritshuis and the Prince William V Gallery.
- The annual rent for the Prince William V Gallery is € 215,400. The rental agreement is valid until 31 July 2025.
- The annual rent for the Mauritshuis is € 1,311,500. The rental agreement is valid until 1 January 2017. After that the new accommodation system comes into force.

The brasserie is rented out to Vermaat Leisure BV. Retail and office space is rented out to the Friends of the Mauritshuis Foundation.

Programme for 2016–2017

DWDD PopUp Museum

In the Allard Pierson Museum, Amsterdam
29 January 2016 – 22 May 2016

In and Out of Storage

4 February 2016 – 8 May 2016

Vik Muniz: Verso

9 June 2016 – 4 September 2016

Hollanders in the House (working title)

29 September 2016 – 8 January 2017

Mantegna in the Gallery

Prince William V Gallery
13 October 2016 – 18 December 2016

Food for Thought (working title)

9 March 2017 – 25 June 2017

Da Messina in the Gallery

Prince William V Gallery
November 2017 – December 2017

Read more at www.mauritshuis.nl

Credits

© Mauritshuis, The Hague, 2016

Compilation

Hedwig Wösten, Mauritshuis

Editing

Nicole Delissen, Amsterdam

Translation

Lynne & Paul Richards, Sussex

Design and Layout

Studio Dumber, Rotterdam

Mauritshuis

Koninklijk Kabinet van Schilderijen
Royal Picture Gallery

Plein 29, 2511 CS Den Haag
Plein 29, 2511 CS The Hague